

METODIKA VYŠETŘOVÁNÍ VRAŽD (VYBRANÉ PROBLÉMY)

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA**

ANNA DOLEJSKÁ

**METODIKA VYŠETŘOVÁNÍ VRAŽD
(VYBRANÉ PROBLÉMY)**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

VEDOUČÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE: RNDr. PETR ŠTOURÁČ

ÚSTAV: KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

DATUM VYPRACOVÁNÍ PRÁCE: ČERVEN 2012

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

Podpis:

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych na tomto místě poděkovala panu RNDr. P. Štouračovi za vedení této práce a za cenné rady. Dále děkuji panu plk. Ing. Bc. J. Marešovi a panu Mgr. P. Plaňanskému za odbornou pomoc a poskytnutí praktických informací.

OBSAH

1. ÚVOD	1
2. VRAŽDA	4
2.1 SUBJEKTIVNÍ A OBJEKTIVNÍ STRÁNKA VRAŽDY	7
3. ORGANIZOVANÁ KRIMINALITA.....	9
3.1 ORGANIZOVANÝ ZLOČIN.....	10
3.2 NÁSILÍ PÁCHANÉ VE SPOJENÍ S ORGANIZOVANÝM ZLOČINEM	14
3.3 NÁSILNÁ TRESTNÁ ČINNOST ČESKÝCH ORGANIZOVANÝCH SKUPIN	16
4. METODIKA VYŠETŘOVÁNÍ VRAŽD	17
4.1 METODIKY VYŠETŘOVÁNÍ TČ OBECNĚ V RÁMCI KRIMINALISTICKÉ VĚDY 17	
4.2 OBECNĚ K VYŠETŘOVÁNÍ TČ VRAŽDY	18
4.3 KRIMINALISTICKÁ CHARAKTERISTIKA VRAŽD	18
4.3.1 <i>Typizace způsobů páchaní vražd.....</i>	<i>19</i>
4.3.1.1 Dělení vražd z hlediska připravenosti.....	19
4.3.1.2 Způsob páchaní vražd z hlediska použití zbraně.....	21
4.3.1.3 Charakteristika vražd z hlediska mechanismu usmrcení.....	22
4.3.1.4 Způsoby utajování vražd	22
4.3.2 <i>Osobnost pachatele TČ vraždy.....</i>	<i>23</i>
4.3.2.1 Motivace pachatele	23
4.3.3 <i>Osobnost oběti TČ vraždy.....</i>	<i>25</i>
4.4 TYPICKÉ VYŠETŘOVACÍ SITUACE	25
4.5 STOPY	28
4.5.1 <i>Typické stopy</i>	<i>29</i>
4.6 TYPICKÉ ZVLÁŠTNOSTI PŘEDMĚTU VYŠETŘOVÁNÍ VRAŽD	30

4.7	ZVLÁŠTNOSTI PODNĚTU K VYŠETŘOVÁNÍ.....	31
4.8	ZVLÁŠTNOSTI POČÁTEČNÍCH ÚKONŮ A OPERATIVNĚ PÁTRACÍCH ÚKONŮ 32	
4.8.1	<i>Ohledání místa činu</i>	35
4.8.2	<i>Ohledání mrtvoly, kostry nebo části lidského těla a místa jejího nálezu.....</i>	37
4.9	ZVLÁŠTNOSTI VYŠETŘOVACÍCH VERZÍ A PLÁNOVÁNÍ VYŠETŘOVÁNÍ....	39
4.9.1	<i>Druhy kriminalistických verzí vyplývající z kriminalisticky relevantní situace a informací, které jsou k dispozici</i>	41
4.10	ZVLÁŠTNOSTI NÁSLEDNÝCH VYŠETŘOVACÍCH A OPERATIVNĚ PÁTRACÍCH ÚKONŮ	42
4.10.1	<i>Obecně k pojmům výslech a výpověď'</i>	42
4.10.2	<i>Zvláštnosti výslechu obviněného (nebo podezřelého).....</i>	43
4.10.3	<i>Zvláštnosti výslechu svědků.....</i>	45
4.10.4	<i>Zvláštnosti kriminalistických expertiz.....</i>	45
4.10.5	<i>Zvláštnosti provádění dalších vyšetřovacích úkonů.....</i>	48
4.11	ZVLÁŠTNOSTI ZAPOJENÍ VEŘEJNOSTI DO VYŠETŘOVÁNÍ A ZVLÁŠTNOSTI KRIMINALISTICKÉ PREVENCE.....	49
5.	NĚKTERÁ SPECIFIKA VYŠETŘOVÁNÍ NÁJEMNÝCH VRAŽD A VRAŽD SPÁCHANÝCH V RÁMCI ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU	51
5.1	NÁJEMNÁ VRAŽDA	51
5.1.1	<i>Charakteristika nájemné vraždy.....</i>	53
5.1.2	<i>Osobnost nájemného vraha</i>	56
5.1.2.1	<i>Motivace a obecná charakteristika nájemného vraha</i>	57
5.2	UTAJOVÁNÍ VRAŽD.....	60
5.2.1	<i>Způsoby utajování vražd.....</i>	60
5.2.2	<i>Pátrání po pohřešovaných osobách.....</i>	63
5.3	INSTITUT KORUNNÍHO SVĚDKA A INFORMÁTORA.....	65
5.3.1	<i>Výslech utajeného a chráněného svědka.....</i>	67
5.4	FENOMÉN TZV. „BÍLÝCH KONÍ“	68

6. KRIMINALISTICKÁ PSYCHOLOGIE.....	71
6.1 KRIMINALISTICKÁ PSYCHOLOGIE V PRAXI	72
6.1.1 <i>Psychologické profilování.....</i>	73
6.1.2 <i>Soudní psychologická expertiza v trestní oblasti</i>	73
7. ZÁVĚR.....	75
SEZNAM ZKRATEK.....	77
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	78
PŘÍLOHA - PSYCHIATRICKÝ ZNALECKÝ POSUDEK NÁJEMNÉHO VRAHA....	85

1. ÚVOD

James Froude ve svém díle Oceana z roku 1886 tvrdí: „*Divoká zvířata nikdy nezabíjejí jenom pro zábavu. Člověk je jediný tvor, kterému utrpení a smrt jiných stvoření mohou připadat zábavné.*“

Úvodní výrok jsem zvolila z prostého důvodu. Nemusí se zdát příliš originální, jeho obsah nesděljuje nic nového, ale je pravdivý a především velice přiléhavý pro tuto práci a vytváří ve dvou výstižných větách její rámec. Práce zpracovává téma vraždy, která lidstvo provází od nepaměti a vždy v lidech vzbuzovala silné emoce. O závažnosti tohoto činu svědčí právní řady všech civilizovaných zemí, které za její spáchání umožňují ukládat ty nejpřísnější tresty.

Zcela logicky se vzhledem k variabilitě lidských charakterů, variabilitě životních situací, lidských motivů atd., setkáváme i s podobnou variabilitou v případě vražd. Myslím, že mohu s jistotou konstatovat, že každá vražda je něčím jiná. Přesto se s vývojem společnosti vytvořily určité typy vražd nesoucí shodné či podobné znaky popsané odbornou literaturou.

Společnost se čas od času potýká s novými jevy prakticky ve všech oblastech lidského života a nejinak je tomu u vražd a jejich pachatelů. Kriminalisté tento problém řešili mimo jiné v období rozvoje našeho demokratického státu v devadesátých letech 20. století. V té době si vydobytá demokracie vzala svou daň v podobě nárůstu celkové kriminality (svou roli v tomto ohledu sehrálo více faktorů)¹ tedy i vražd. V České republice začal bujet dosud v podstatě neznámý organizovaný zločin. Ten sebou přinesl mimo jiné fenomén nájemných vražd.

Tímto jsem se dostala k předmětu práce, kterým je vyšetřování vražd, jejichž společným jmenovatelem je příprava, se zaměřením na vraždy páchané v rámci organizovaného zločinu a nájemné vraždy. Cílem práce není podat komplexní pohled na

¹ Srov. např. Kdyby mě zabili... Dokument, ČR 2011. Režie: Jan Novák.

metodiku vyšetřování vražd v obecné rovině, hlavním cílem je poukázat na dílčí nuance, které jsou pro nájemné vraždy a vraždy páchané v rámci organizovaného zločinu charakteristické.

Samotný obsah práce (vyjma úvodu a závěru) je členěn do pěti kapitol. První kapitola pracuje s pojmem vražda v právní rovině. Cílem je tedy vymezit právní úpravu vraždy v České republice a poukázat na určité změny, které sebou přineslo přijetí nového zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, který nahradil stávající zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon a který mnohem lépe vyhovuje potřebám dnešní doby.

Druhá kapitola nabízí exkurz do světa organizovaného zločinu a vymezuje uvedený pojem s ohledem na mezinárodní právní dokumenty, jeho charakteristiky pomocí pojmových znaků a v neposlední řadě též zasazení organizovaného zločinu do rámce právního řádu České republiky. V souvislosti s tématem práce jsem se v této části pokusila nastínit problematiku násilí, která se v dané oblasti (ač ne esenciálně) vyskytuje, jako jeden ze závažných problémů.

Následující část je zaměřena na samotnou metodiku vyšetřování vražd s obecným úvodem do problematiky, zahrnující především obecné poznatky z této oblasti s uvedením některých statistických dat a konkrétních ilustrativních příkladů.

Následující kapitola je již přímo zaměřena na specifické instituty a situace, které jsou typické pro vyšetřování nájemných vražd, a vražd páchaných v rámci organizovaného zločinu. Zásadním tématem této části je podrobnější charakteristika nájemné vraždy a osobnosti nájemného vraha. Na tuto část prakticky navazuje a doplňuje ji příloha práce obsahující některé pasáže z psychiatrického znaleckého posudku nájemného vraha. Zároveň také potvrzuje fakta uvedená v kapitole věnované osobě nájemného vraha týkající se jednotlivých typických znaků jeho osobnosti. Dále se podrobněji věnuji rozboru problematiky utajování vražd, pohřešovaných osob, institutu spolupracujícího obviněného a fenoménu bílých koní. I zde využívám poznatky z konkrétních případů a statistická data.

Poslední část práce je zaměřena na oblast forenzní psychologie, která mnohdy hraje při vyšetřování nejzávažnějších trestných činů nezastupitelnou roli.

Hlavní metodou užitou při zpracování práce je metoda deskriptivní, v některých částech je užitá metoda analytická a komparativní. Využila jsem též praktických poznatků získaných v rámci konzultací, které mi byly poskytnuty dvěma zkušenými kriminalisty, kteří

se v průběhu praxe osobně podíleli na vyšetřování nájemných vražd (např. nájemná vražda podnikatele Holého v kauze „Lehké topné oleje“, vraždy páchané členy tzv. Kolínského gangu) nebo na vyšetřování závažné organizované kriminality (kauza Berdychova gangu). Vzhledem k tomu, že odborná literatura se tématu nájemné vraždy nebo násilí spojenému s organizovaným zločinem věnuje spíše jen okrajově, využila jsem jako zdroj cenných informací z této oblasti také dílčí studie Institutu pro kriminologii a sociální prevenci a dokumentární filmy zpracovávající danou problematiku.

Práce je vypracována a reflektuje právní stav ke dni 10. 6. 2012.

2. VRAŽDA

Trestný čin (dále jen „TČ“) vraždy je ve všech civilizovaných státech vymezen v trestních zákonech jako TČ proti životu a zdraví a je považován za nejzávažnější z nich. Zcela logicky se v tomto směru ubírá pozornost odborníků z řad psychologů a psychiatrů ke zkoumání osobnosti pachatele mimo jiné i z hlediska motivace činu ve vazbě na účinnou prevenci.² Lidský život je chráněn těmito zákony jako nejdůležitější společenská hodnota.³ I proto získaly TČ proti životu a zdraví „privilegované postavení“ v rámci nového českého trestního zákona, **zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník**, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TZ“). Tyto TČ jsou upraveny v I. hlavě zvláštní části TZ, přičemž TČ proti životu jsou zařazeny v rámci této hlavy v 1. díle. Starší úprava podle zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon (dále jen „trestní zákon“) koncipovala úpravu TČ proti životu a zdraví ve zvláštní části zákona v rámci hlavy VII.

§ 140 TZ v prvním odstavci upravuje **základní skutkovou podstatu vraždy** - *kdo jiného úmyslně usmrtí*. Kvalifikovanou skutkovou podstatu (lze aplikovat samostatně) nalezneme ve druhém odstavci, podle něž bude přísněji potrestán ten, *kdo jiného úmyslně usmrtí s rozmyslem nebo po předchozím uvážení*. Třetím případem, vyžadujícím splnění zvláštních kvalifikovaných podmínek, které jsou pro obě skutkové podstaty společné a jsou přitěžujícími okolnostmi podmiňujícími uložení vyšší trestní sazby, je úmyslné usmrcení:⁴

- a) *na dvou nebo více osobách,*
- b) *na těhotné ženě,*
- c) *na dítěti mladším patnácti let,*
- d) *na úřední osobě při výkonu nebo pro výkon její pravomoci,*
- e) *na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti,*

² MITLÖHNER, Miroslav. Vražda, její etiologie a prevence. Trestní právo, 3/2003, s. 11.

³ Ochrana života je zakotvena v ústavním zákoně č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb., v článku šestém.

⁴ KUČHTA, Josef a kol. Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: zvláštní část. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 7–8.

- f) *na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřujícího k záchraně života nebo ochraně zdraví, nebo na jiném, který plnil svoji obdobnou povinnost při ochraně života, zdraví nebo majetku vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona,*
- g) *na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání,*
- h) *opětovně,*
- i) *zvláště surovým nebo trýznivým způsobem, nebo*
- j) *v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného majetkový prospěch nebo ve snaze zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin nebo z jiné zavrženíhodné pohnutky.⁵*

TZ tedy v odstavci prvním upravuje prostou vraždu, naproti tomu odstavec druhý upravuje přísněji postihovanou vraždu spáchanou s rozmyslem (reflexe) nebo po předchozím uvážení (premeditace v užším smyslu).⁶ Předchozí uvážení a rozmysl jsou charakteristické v těch případech, ve kterých měl pachatel nad svým jednáním určitou vyšší míru racionální kontroly.⁷ Pachatel měl tedy dostatek prostoru uvažovat nad následkem činu, přesto ve svém úmyslu setrval. Takový čin je nebezpečnější z hlediska motivu, o kterém měl pachatel dostatek času uvažovat, nejde o vyhrocenou situaci, v níž by se pachatel pod určitým psychickým tlakem rozhodl spontánně použít násilí.

Trestní zákon pojmově nerozlišoval případy úmyslného usmrcení. § 219 tohoto zákona obsahoval pouze jednotnou skutkovou podstatu vraždy (okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby dle 2. odst. téhož paragrafu byly do trestního zákona začleněny až novelou provedenou zákonem č. 175/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon a poté ještě dalšími novelami). To se jevilo z teoretického i praktického jako nedostatečné. Trestní zákon o zločinech, přečinech a přestupcích z roku 1852 rozlišoval pro srovnání vraždu úkladnou

⁵ Úmysl získat majetkový prospěch je typický i u nájemných vrahů.

⁶ TZ legální definici pojmu rozmysl neobsahuje, můžeme ji nalézt například v důvodové zprávě k TZ.

⁷ HOŘÁK, Jaromír. Vražda a zabití v novém trestním zákoníku. Bulletin advokacie, 10/2009, s. 55.

(spáchanou jedem nebo jiným zákeřným způsobem), vraždu loupežnou, vraždu zjednanou a vraždu prostou.

Další zásadní změnou, kterou přinesl TZ, je stanovení vyšší trestní sazby za vraždu a to jak u základní, tak u kvalifikované skutkové podstaty ve výši deset až osmnáct let v případě základní skutkové podstaty a dvanáct až dvacet let v případě kvalifikované skutkové podstaty.

Změnu po přijetí nového TZ představuje i diferenciací úmyslného usmrcení na mírněji posuzované **zabití** (§ 141 TZ) a **vraždu novorozeného dítěte matkou** (§ 142 TZ). Předchozí úprava znala pouze privilegovanou skutkovou podstatu vraždy novorozeného dítěte matkou. Skutková podstata trestného činu zabití podle TZ zní:

(1) Kdo jiného úmyslně usmrtí v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného, bude potrestán trestem odnětí svobody na tři léta až deset let.⁸

(2) Odnětím svobody na pět až patnáct let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) na dvou nebo více osobách*
- b) na těhotné ženě, nebo*
- c) na dítěti mladším patnácti let.*

Privilegovaná skutková podstata má obecně vyjadřovat menší typovou škodlivost s ohledem na pohnutku pachatele. TČ zabití zahrnuje dva znaky:

- pachatel se TČ dopouští ve formě tzv. afektdeliktu nebo zkratkovité reakce;
- pachatel se TČ dopouští na základě předchozí provokace ze strany oběti (existence určité kvalifikované formy zavinění na straně usmrcené osoby).⁹

⁸ K pojmu silného rozrušení pachatele: „...silné rozrušení je duševní stav, v němž pachatel jak vnitřně, tak zpravidla i navenek vykazuje značné emoční vzrušení či neklid, které ovlivňují jeho další jednání a projevují se v průběhu činu, a to bez ohledu na okolnost, zda se na takovém rozrušení podílí též nervová labilita či přímo duševní porucha pachatele (tzv. psychická predispozice), anebo jestli je příčinou silného rozrušení pouze vlastní strach, úlek, zmatek nebo jiné omluvitelné hnutí mysli pachatele. ... Nejedná se o pouhé silnější emoce, ale o emotivní prožitky vystupňované, které sice nutně neovlivňují přičetnost, ale vedou ke značnému zúžení vědomí pachatele a k oslabení jeho zábran...“ Zdroj: JELÍNEK, Jiří a kol Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou. Praha: Leges, 2011. s. 186–187.

⁹ HOŘÁK, Jaromír. Vražda a zabití v novém trestním zákoníku. Bulletin advokacie, 10/2009, s. 54–55.

2.1 SUBJEKTIVNÍ A OBJEKTIVNÍ STRÁNKA VRAŽDY

Subjekt TČ vraždy je vymezen TZ a je jím fyzická osoba, která je trestně odpovědná. Hovoříme o obecném subjektu. Zjišťují a prokazují se skutečnosti, zda osoba vraždu spáchala sama, ve spolupachatelství nebo jako člen organizované skupiny, případně zda se jedná o recidivistu. Konkrétním subjektem je matka v případě naplnění skutkové podstaty TČ vraždy novorozence matkou podle § 142 TZ.

V případě zjišťování **subjektivní stránky** TČ je třeba se zaměřit na objasnění motivu pachatele. Zjištění motivu může výrazně napomoci k vyřešení otázky zavinění pachatele, což je důležité pro následné posouzení trestněprávní kvalifikace TČ vraždy. Otázka zavinění nemusí být vždy od počátku jasná. Mnohdy se dovozuje z jednotlivých důkazů nebo z jejich souhrnu.¹⁰ Charakter a formu subjektivní stránky vraždy lze posuzovat i podle objektivních okolností, především ze způsobu spáchání, z použití zbraně, z chování pachatele před a po činu atd.

Subjektivní stránka vraždy dále vyžaduje úmysl pachatele, který spočívá v usmrcení člověka. TZ rozlišuje dvě formy úmyslného zavinění: úmysl přímý (*dolus directus*) a úmysl nepřímý (*dolus eventualis*). V případě vraždy postačí úmysl eventuální. K prokázání úmyslu, hodnocení přičetnosti pachatele a dokazování zvláštních přitěžujících nebo polehčujících okolností je nutné přibrat znalce z oboru psychiatrie a psychologie a v případě TČ dle § 142 TZ také znalce z oboru porodnictví. Aby mohla být zjištěna míra zavinění, posuzují se okolnosti, za nichž byl TČ spáchán. Předmětem zájmu v tomto případě je tedy pachatelův motiv, okolnosti, které útoku předcházely, jakým způsobem byl útok proveden, jakým nástrojem a jak byla oběť usmrcena (např. zda útoky mířily na části těla, kde se nacházejí životně důležité orgány apod.).¹¹

Pravý úmysl pachatele násilných TČ se obvykle nezjistí na místě činu. Většinou totiž rozsah a způsob poškození zdraví není na první pohled patrný. Podrobnosti se vyšetřující orgány dozvídají až za pomoci informací vyplývajících ze znaleckého zkoumání. Jedná se o

¹⁰ ŠIGUT, Jaromír. Ještě jeden úhel pohledu na kauzu Stodolovi. Kriminologický sborník 1/2006, s. 36–37.

¹¹ NOVOTNÝ, Oto a kol. Trestní právo hmotné 2. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. s. 29.

jednu z odlišností od materiálních TČ a s nimi související materiální škody. Jak je zjištění úmyslu pachatele mnohdy komplikované lze demonstrovat následujícím příkladem:

Žena, po delší dobu týraná svým druhem, mu jednoho dne bodnutím do oblasti hrudníku způsobila bodnořezné poranění. Následkem poranění se poškozený dostal do bezprostředního ohrožení života. Žena ihned po útoku přivolala záchrannou službu i policii. Nebylo snadné určit, s jakým úmyslem žena muže zranila – zda jednala s úmyslem muže zabít, zda se jednalo o nutnou obranu nebo se muž o něj poranil sám v důsledku opilosti. Tento případ byl nakonec vyhodnocen jako nutná obrana a trestní stíhání bylo zastaveno.¹²

Objektem TČ vraždy a zabití je lidský život, který je vymezen určitým časovým obdobím, počínajícím začátkem porodu (podle některých názorů je jím konec porodu), tzn., ve chvíli, kdy dítě začne opouštět tělo matky a končí biologickou smrtí mozku. Zjištění objektu, proti kterému směřoval pachatelův útok je důležité pro správnou kvalifikaci TČ.¹³ Zjišťuje se, zda objektem byl pouze lidský život nebo zda nebyly současně porušeny nebo ohroženy jiné, zákonem chráněné zájmy. Vypracování metodiky vyšetřování závisí ve zjištění předmětu útoku, kterým je vždy konkrétní osoba. Nalezení mrtvoly a zjištění její totožnosti je pro úspěšné objasnění spáchané vraždy klíčovou záležitostí. Není-li mrtvola nalezena, nebo je nalezena, ale nepodaří se zjistit její totožnost, je zde nepatrná šance na vypátrání a usvědčení pachatele.

Objektivní stránka spočívá v usmrcení člověka. Objektivní stránka je všeobecně tvořena konáním (nebo opomenutím), následkem (v případě vraždy usmrcení člověka a mechanismus jeho usmrcení) a příčinným vztahem mezi nimi.

¹² ŠIGUT, Jaromír. Ještě jeden úhel pohledu na kauzu Stodolovi. Kriminologický sborník 1/2006, s. 37–38.

¹³ To, zda se jedná o základní skutkovou podstatu nebo kvalifikovanou skutkovou podstatu, záleží mimo jasných projevů TČ v materiálním prostředí na vnitřním stavu pachatele k danému TČ. Od správné kvalifikace se odvíjí i správné určení příslušnosti ve vyšetřování (tedy zda se vyšetřování povede na krajské nebo na okresní úrovni – proto by ohledání i následné vyšetřovací úkony měly být provedeny na co nejvyšší úrovni). Zdroj: ŠIGUT, Jaromír. Ještě jeden úhel pohledu na kauzu Stodolovi. Kriminologický sborník, 1/2006. s. 36.

3. ORGANIZOVANÁ KRIMINALITA

Mezi pojmy organizovaná kriminalita a organizovaný zločin nelze klást rovnítko. V případě organizované kriminality se na rozdíl od organizovaného zločinu můžeme setkat s mnohem volnějším spojením např. v kriminální skupině, která vzniká nahodile a takové seskupení osob se dopouští nějaké trestné činnosti, ale většinou nedochází k jejímu opakování, protože skupina se poté rozpadá. K jejímu zformování v budoucnu již většinou nedochází. Výše uvedené pojmy lze srovnat také za využití filozofických kategorií „obecného a zvláštního“ tedy tak, že organizovaná kriminalita je posuzována jako vztah obecného ke zvláštnímu, míněn je organizovaný zločin.¹⁴

Odborná literatura se nicméně shoduje, že organizovaný zločin je formou kriminálního jednání, které se většinou vyznačuje daleko vyšší typovou nebezpečností než je tomu u jiných forem kriminálního jednání.

Na základě míry organizovanosti skupiny páchající trestnou činností lze rozlišit čtyři základní typy skupinové trestné činnosti¹⁵ – tzn. kriminality páchané úmyslně a to více než dvěma osobami:

- 1) **Příležitostná skupina** je skupinou pachatelů, která vzniká nahodile a příčinou zformování bývá krátkodobý společný zájem. Často se v takovém případě lze setkat s jevem označovaným davová psychóza, tzn., že trestné činnosti se dopouštějí i osoby, které by ji samostatně nikdy nepáchaly (např. výtržnictví a násilí páchané fotbalovými fanoušky na stadionech i mimo ně). Typickými znaky jsou: nahodilost, spontánnost, krátkodobý společný záměr, anonymita.
- 2) **Parta** na rozdíl od výše uvedeného typu skupiny je typem skupinové trestné činnosti časově stálější. Pozorujeme určitou hierarchickou strukturu. Původním záměrem členů

¹⁴ STRAUS, Jiří a kol. Kriminalistická metodika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 286.

¹⁵ NĚMEC, Miroslav. Organizovaný zločin: aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní. Praha: Naše vojsko, 1995. s. 28–29.

zpravidla není páčání trestné činnosti, ale mohou k tomuto dospět – potom jde spíše o páčání drobné trestné činnosti na nízkém stupni plánování a zahlazování spáchaných TČ.

3) Organizovaná kriminální skupina se považuje za vyšší typ skupinové trestné činnosti s určitými znaky, které musí být naplněny, aby bylo možné hovořit o organizované kriminální skupině, zejména:

- hlavní náplní je trestná činnost (nemusí být jedinou aktivitou členů skupiny);
- stupeň organizovanosti je vysoký, což se projevuje pevnou hierarchickou strukturou, příchod nového člena je zpravidla něčím podmíněn a především odchod člena bývá problematický;
- skupina vzniká za účelem opakovaného páčání trestné činnosti (většinou téhož druhu) nebo za účelem spáčení jediného TČ, který je obzvlášť výnosný;
- dalšími důležitými znaky jsou: pečlivé plánování, provedení TČ bývá dopředu promyšleno stejně tak i následné zahlazování stop a další úkony spojené s činností skupiny, typické je rozdělení úkolů mezi jejími členy.

4) Zločinecká organizace představuje nejvyšší a nejnebezpečnější typ skupinové trestné činnosti, která zahrnuje tři další možné výše zmíněné typy: příležitostnou skupinu, partu a organizovanou kriminální skupinu. Cílem zločineckých organizací je vytvořit ve společnosti klima strachu, kdy už na oběť není ani nutné působit pohrůzkou bezprostředního násilí. Stačí subjektivní pocit oběti, že se jedná o členy zločinecké organizace.¹⁶ Tento jev je patrný například na poli nelegálního vymáhání pohledávek. Jedná se o více méně nový fenomén trestné činnosti, který je dán především nedostatečnou zákonnou úpravou vztahů mezi věřitelem a dlužníkem.

3.1 ORGANIZOVANÝ ZLOČIN

V právním řádu České republiky spočívá těžiště právních prostředků proti organizované kriminalitě v **platném TZ, zejména v § 361–363** (TČ účasti na organizované

¹⁶ Zpráva o činnosti ÚOOZ za rok 2010, dostupné na internetových stránkách Policie ČR: <http://www.policie.cz/clanek/zprava-o-cinnosti-uoocz-za-rok-2010.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>.

zločinecké skupině, zvláštní ustanovení o účinné lítosti a ustanovení o beztrestnosti agenta), § 129 (definice pojmu organizovaná zločinecká skupina). Zájem na ochraně společnosti před vyšší formou společné trestné činnosti je objektem TČ účasti na organizované zločinecké skupině. Organizovaný zločin se může jevit jako jeden konkrétní TČ s konkrétní skutkovou podstatou, a proto se postup při vyšetřování řídí metodikou vyšetřování pro konkrétní druh TČ. Teprve poté je možné prokazovat souvislost skutku s fungováním konkrétní zločinecké organizace.¹⁷ Procesní úprava spočívá v ustanovení **zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním**, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní řád“), konkrétně v § 158b-f tohoto zákona.

Uvedená ustanovení poskytují určité možnosti k potlačování organizovaného zločinu. V obecné rovině Česká republika svou právní úpravu přizpůsobila požadavkům mezinárodních dokumentů upravujících oblast organizovaného zločinu. Termín „zločinné spolčení“ užívaný v trestněprávní úpravě z roku 1961 pro označení organizovaného zločinu byl nahrazen termínem „organizovaná zločinecká skupina“ (dle ang. autentického znění „organized criminal group“). V České republice se problém organizované kriminality začal řešit prakticky až přijetím novely trestního zákona č. 152/1995, kterou byl zaveden pojem a definice „zločinného spolčení“. Na základě této změny trestní zákon postihoval TČ účasti na zločinném spolčení dle § 163a trestního zákona. Nyní je TČ účasti na organizované zločinecké skupině postihován na základě § 361 TZ.

Organizovaný zločin přesahuje hranice států, hovoříme tedy o nadnárodním problému. Jedná se zejména o mezinárodní terorismus, transnacionální organizovaný zločin, počítačovou kriminalitu, obchod s migranty, ženami, lidskými orgány, zbraněmi a drogami). S tím koresponduje řada dokumentů přijatých na mezinárodní úrovni, přičemž zásadním z nich je Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (schválená Valným shromážděním OSN, dále jen „Úmluva“) a navazující dodatkové protokoly. ČR Úmluvu podepsala, avšak dosud neratifikovala. Dokument stanoví minimální požadavky, které by signatářské státy měly

¹⁷ KONRÁD, Zdeněk a kol. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. Praha: Policejní akademie ČR, 1999. s. 205–206.

respektovat a které by se měly promítnout do jejich právních řádů.¹⁸ Úvodní ustanovení Úmluvy definuje subjekt organizované trestné činnosti:

Skupina organizovaného zločinu znamená strukturovanou skupinu tří či více osob existující po určité časové období a jednající ve vzájemné dohodě za účelem spáchání jednoho či více závažných trestných činů či trestných činů stanovených v souladu s touto Konvencí za účelem získání přímého či nepřímého finančního či jiného hmotného prospěchu.¹⁹

Boji proti organizovanému zločinu se aktivně věnuje také Evropská unie a to zejména prostřednictvím řady dalších dokumentů, z nichž asi nejdůležitější je Rámcové rozhodnutí Rady 2008/841/SVV ze dne 24. 10. 2008 o boji proti organizované trestné činnosti. Tento dokument pracuje s pojmem zločinné spolčení a definuje jej jako *strukturované sdružení více než dvou osob existující po delší dobu, které jedná ve shodě s cílem páchat protiprávní jednání, za která lze uložit trest odnětí svobody nebo opatření omezující svobodu s horní hranicí sazby nejméně čtyři roky nebo vyšší trest, za účelem získání přímo nebo nepřímo finanční výhody nebo jiné hmotné výhody*. Organizovaná skupina je v uvedeném dokumentu definována jako *skupina, která nevznikla nahodile, aby okamžitě páchala trestnou činnost, a jejíž členové nemusí mít nutně přesně vymezené úkoly, a u níž není nezbytná kontinuita členství ani rozvinutá struktura.²⁰*

Charakteristiku organizovaného zločinu lze z kriminologického hlediska v obecné rovině vymezit těmito body (vymezení a definic fenoménu organizovaného zločinu přitom nabízí odborná literatura desítky):

- **zločinecká organizace je tvořena nejméně třemi lidmi;**
- **zločineckou organizací je páchána závažná trestná činnost;**
- **typická je výtěžnost a ziskovost organizovaného zločinu (tvorba zisku);**
- soustavnost činnosti zločinecké organizace;

¹⁸ KARABEC, Zdeněk. Účinnost právních nástrojů proti organizované kriminalitě: (použití agenta). Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. s. 7.

¹⁹ SCHEINOST, Miroslav, ed. Konvence OSN a další dokumenty k organizovanému zločinu. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001. s. 7.

²⁰ JELÍNEK, Jirí a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. Praha: Leges, 2010. s. 95.

- pevná organizační struktura; každý má ve zločinecké organizaci své konkrétní místo, svou konkrétní úlohu a plní specifické úkoly;
- uvnitř organizace panuje pevný řád, kázeň a jsou vybudovány účinné „kontrolní mechanismy“;
- objevuje se nadnárodní prvek trestné činnosti, trestná činnost je páchána na mezinárodní úrovni;
- pronikání do hospodářských a obchodních struktur a jejich využívání ve prospěch zločinecké organizace;
- kapitalizace zisku a napojení na procesy praní peněz;
- ovlivňování politického prostředí, sdělovacích prostředků, veřejné správy, justičních orgánů a ekonomického prostředí.²¹

První tři body představují hlavní znaky organizovaného zločinu.

Jednotlivé TČ (vražda, loupež, vydírání atd.) představují v souvislosti s organizovaným zločinem pouze jevové formy komplexní činnosti, která směřuje k dlouhodobému a systematickému dosahování zisku, bez ohledu na použité prostředky. Organizovaný zločin lze charakterizovat jako jakousi specifickou formu podnikání, která je ovšem založená na nelegálních aktivitách. Lze ho ale chápat také jako vyšší formu kriminality, založenou na *pokročilejší dělbě práce, funkční diferenciaci a rozvinutější organizaci s kombinací nelegálních a legálních aktivit.*²²

²¹ CHMELÍK, Jan a kol. Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu. Praha: Linde, 2004. s. 90–91.

²² CEJP, Martin a BALOUN, Vladimír. Organizovaný zločin v České republice III. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. s. 25.

3.2 NÁSILÍ PÁCHANÉ VE SPOJENÍ S ORGANIZOVANÝM ZLOČINEM

V rámci organizovaného zločinu dochází prostřednictvím zločineckých organizací mimo jiné k páchání násilné kriminality,²³ což dokazuje i zařazení tohoto bodu mezi jeho definiční znaky. Násilí v tomto kontextu lze chápat jako přímé fyzické násilí projevující se mučením, únosy osob, bitím, vraždami, ovšem lze ho pojmout také jako nepřímé fyzické násilí, které se projevuje psychickým nátlakem, slovními výhrůzkami a podobnými projevy. Nutno podotknout, že v českém prostředí se v podstatě nesetkáme s ryze tuzemskou skupinou páchající organizovanou trestnou činností, jejímž hlavním typovým znakem nebo alespoň výrazným znakem by bylo páchání násilí, naopak je tomu v případě některých zahraničních skupin. Např. ukrajinské, bulharské, albánské, čečenské či dagestánské skupiny a zejména ukrajinské, ruské a čečenské skupiny jsou známy svou násilnou trestnou činností, která se vyznačuje brutalitou a devastací obětí. Projevy násilí jsou zaznamenány například i v prostředí vietnamských organizovaných skupin, avšak pouze v rámci těchto skupin. Zpráva o činnosti ÚOOZ uvádí v části zabývající se problematikou zločineckých struktur, informaci, že kromě ostatních nelegálních aktivit v rámci vietnamských skupin tyto páchají i násilnou trestnou činností spočívající ve vydírání, vybírání výpalného, násilné vymáhání dluhů a trestnou činností související s vymezováním sféry vlivu. *V této trestné činnosti se projevuje jedno z významných specifíků vietnamské organizované kriminality, protože se na ni specializuje zvláštní třída kriminálních vykonavatelů ve vietnamské komunitě zvaných BO DOI (vojáci). Tito BO DOI patří k různým vietnamským skupinám a společná je jim právě specializace na násilí. BO DOI zajišťují vymáhání dodržování nepsaných pravidel platných v celé asijské komunitě nacházející se v České republice.*²⁴

²³ Pojem násilná kriminalita zahrnuje taková jednání, jejichž společným jmenovatelem je přítomnost fyzického poškození oběti nebo alespoň záměr ji fyzicky poškodit. Statistika Ministerstva vnitra České republiky mapující násilnou kriminalitu sem řadí TČ vraždy, únosy, usmrcení lidského plodu, loupeže, násilí na veřejném činiteli, úmyslné ublížení na zdraví, rvačky, násilí proti skupině obyvatelstva, brání rukojmí, nebezpečné vyhrožování, vydírání, omezování a zbavení osobní svobody, týrání svěžené osoby a další. Zdroj: KUČTA, Josef a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005. s. 383–384.

²⁴ Zpráva o činnosti ÚOOZ za rok 2010, dostupné na internetových stránkách Policie ČR: <http://www.policie.cz/clanek/zprava-o-cinnosti-ooz-za-rok-2010.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>.

Naprosto nesrovnatelné v oblasti násilné trestné činnosti je působení skupin v postsovětských státech, kde došlo v souvislosti s organizovaným zločinem k několika tisícům vražd.²⁵ Přesto lze na území České republiky najít příklady velmi násilných skupin, např. velmi násilný Berdychův gang, neméně tvrdý Zádamského gang či vraždy, ke kterým došlo v souvislosti s kauzou „Lehké topné oleje“ (dále jen „LTO“), která již nesla znaky organizovaného zločinu. Většinu z takových skupin (zejména působících na regionální úrovni) ale lze stěží označit jako skupiny organizovaného zločinu, neboť v jejich působení chybí celá řada definičních znaků (například delší časová kontinuita, průnik do legální ekonomiky apod.).

Tuzemské zločinecké organizace dle průzkumu například ani v roce 2010 nepovažovaly použití násilí za hlavní metodu pro získání finančního prospěchu, přestože použití násilí, často pouze ve formě hrozby u některých zejména regionálně organizovaných skupin i nadále přetrvávalo. V současné době je násilí uplatňováno zejména uvnitř skupin organizovaného zločinu za účelem udržení kázně a disciplíny. Mezi těmito skupinami navzájem jsou upřednostňovány jiné metody (např. korupce) k prosazování vlastních zájmů. Proces „brutalizace“ organizovaného zločinu je dáván do souvislosti s konkurenčním bojem skupin o nová teritoria nebo oblasti působení. Jakmile dojde k rozdělení, skupiny obvykle začnou používat „jemnější“ metody.²⁶

Vůči širší veřejnosti není násilí cíleně praktikováno prakticky vůbec. Ohroženy mohou být osoby z řad veřejných činitelů, kteří nejsou ochotni navázat důvěrnější vztahy (či spolupráci) se členy zločinecké skupiny nebo odolávají korupčním tlakům – pak se mohou stát jakousi „živou překážkou“.²⁷

²⁵ ŠMÍD, Tomáš a KUPKA, Petr. Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. s. 308–309.

²⁶ CHMELÍK, Jan a kol. Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu. Praha: Linde, 2004. s. 67.

²⁷ CEJP, Martin. Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. s. 83.

3.3 NÁSILNÁ TRESTNÁ ČINNOST ČESKÝCH ORGANIZOVANÝCH SKUPIN

Jak již bylo uvedeno výše, porovnáme-li zahraniční zločinecké skupiny s českými, nedosahují české zdaleka takové míry užití násilí. Uvádí se dokonce jediný gang, který působil na našem území, organizovaný pouze nebo především za účelem provádění nájemných vražd.²⁸ Jednalo se o skupinu vytvořenou kolem Raula Kohnera, označovaného jako organizátora nájemných vražd. Za zmínku stojí fakt, že Raul Kohner dříve pracoval pro městskou policii. Aktivní účast policistů v prostředí organizovaného zločinu není výjimečným jevem, poměrně často mezi členy kriminálních uskupení najdeme bývalé policisty nebo dokonce služebně činné policisty páchající trestnou činností. Motivem jednání skupiny bylo především dosažení zisku, tedy finančního prospěchu.

Tzv. kolínský gang byl další skupinou, známou svými násilnými praktikami. V souvislosti s touto skupinou došlo k objasnění celkem pěti vražd. V tomto případě se jednalo o vraždy nesoucí spíše loupežný než nájemný charakter. Skupina se vyznačovala vysokou mírou brutality a motivem spáchaných činů byl opět zisk.

V letech 1991–1993 v České republice působila skupina známá jako tzv. orličtí vrazi, která rovněž pro nedostatečné naplnění definičních znaků organizovaného zločinu nemůže být pod tento pojem podřazena. Specifikem skupiny byla přítomnost ženy. Členům bylo postupně prokázáno celkem pět vražd, které spáchaly po vzájemné domluvě. Další specifikum případu představoval proces zbavování se těl, která byla zabalena do pletiva nebo umístěna do sudů s louhem a vhozena do přehrad.

²⁸ ŠMÍD, Tomáš a KUPKA, Petr. Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. s. 188.

4. METODIKA VYŠETŘOVÁNÍ VRAŽD

4.1 METODIKY VYŠETŘOVÁNÍ TČ OBECNĚ V RÁMCI KRIMINALISTICKÉ VĚDY

Vyšetřování kteréhokoli TČ je vázáno psanými i nepsanými pravidly. Aby bylo vyšetřování úspěšné, tedy vedlo k odhalení pachatele, je důležité řídit se pravidly a kombinovat vědomosti a zkušenosti vyšetřovatelů, policie, civilních znalců a dalších pracovníků.²⁹ Vyšetřovatelé přizpůsobují teoretické poznatky praxi a využívají svou intuici, vyžadují-li to okolnosti případu.

Kriminalistickou vědu lze rozdělit na **dvě části – obecnou a zvláštní**. Oblast obecné kriminalistiky se zabývá metodami technického a taktického charakteru, prostřednictvím nichž jsou zkoumány zákonitosti vzniku, vyhledávání, zjišťování, zkoumání a využívání kriminalistických stop bez ohledu na určitý typ kriminalisticky relevantní události a specifické situace.³⁰ Naproti tomu zvláštní část kriminalistické vědy, tzv. metodika vyšetřování, pracuje s kriminalisticky relevantními událostmi, zkoumá jejich vznik, průběh a projevy. Cílem metodiky vyšetřování je vytvořit na základě výsledků výše zmíněného zkoumání, tedy díky získaným vědeckým poznatkům doporučení efektivního postupu policejním orgánům pro vyšetřování různých typů TČ. K tomu účelu bylo třeba vytvořit v rámci zvláštní části kriminalistické vědy homogenní skupiny TČ, které vykazují shodné znaky (způsob provedení, typické stopy atd.) a stanovit shodný postup při jejich vyšetřování.

²⁹ PLATT, Richard. Místo činu: Základní průvodce kriminalistickými metodami. Bratislava: Slovrat, s.r.o., 2005. s. 8.

³⁰ STRAUS, Jirí a kol. Kriminalistická metodika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 13.

4.2 OBECNĚ K VYŠETŘOVÁNÍ TČ VRAŽDY

Pachatelé násilných TČ volí typicky k dosažení svého záměru jako primární prostředek násilí případně hrozbu násilím. Objektem takového činu je fyzická osoba a její tělesná integrita, život nebo zdraví, případně svoboda pohybu, nedotknutelnost majetku, obydlí atd.

Metodika vyšetřování vražd obecně zahrnuje:

- TČ vraždy (§140 TZ);
- TČ zabití (§141 TZ);
- TČ vraždy novorozeného dítěte matkou (§142 TZ);
- TČ usmrcení z nedbalosti (§143 TZ);
- TČ účasti na sebevraždě (§144 TZ);
- TČ loupeže (§173 TZ) – je-li jeho spácháním způsobena smrt;
- TČ proti zdraví, je-li následkem spáchání takového činu způsobena smrt oběti.

Metodická doporučení k vyšetřování vražd se aplikují též v případě sebevraždy, náhlého úmrtí z nejasné příčiny i v situacích, kdy je osoba pohřešovaná. Důvodem je fakt, že nastane-li smrt z některé z uvedených příčin nebo je tu podezření, že pohřešovaná osoba byla zavražděna, postup při prošetřování takových událostí je podobný postupům při vyšetřování vražd. Obecně tedy platí, že nelze-li vyloučit možnost, že osoba se stala obětí vraždy, musíme v takovém případě vždy počítat s tím, že jednou z vytýčených verzí bude předpoklad spáchané vraždy.

4.3 KRIMINALISTICKÁ CHARAKTERISTIKA VRAŽD

Do kriminalistické charakteristiky řadíme **způsob spáchání TČ, osobnost pachatele a osobnost oběti TČ a motiv TČ**.³¹

³¹ STACH, Jan. Metodika vyšetřování vražd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005. s. 15.

4.3.1 Typizace způsobů páchaní vražd

Způsob páchaní vražd vykazuje kromě společných obecných znaků i znaky specifické pouze pro určitý způsob páchaní. Typizaci těchto způsobů je možné provést podle různých kritérií, ovšem pro metodiku vyšetřování vražd se uvádí jako základní tyto aspekty:

- stupeň připravenosti;
- fakta použití zbraně;
- volba způsobu usmrcení;
- následný způsob utajování.

Dle způsobu spáchání vraždy lze dovodit charakteristiku objektivní situace, v níž se pachatel dopustil TČ. O pachateli si lze následně vytvořit určitou představu (o osobních kvalitách, charakteru...). Jedná se o tzv. operacionální elementy,³² což jsou prvky, které mají přímý vztah k pachateli, k jeho činnosti při páchaní vraždy, ale i činnostem před jejím spácháním (typicky příprava pachatele k provedení úmyslného TČ) a následně po spáchání vraždy (např. ukrytí mrtvol). V některých případech se můžeme setkat i s určitým doprovodným jednáním, které je pro získávání relevantních informací o způsobu spáchání konkrétního TČ neméně důležité. Jedná se o období, v jehož průběhu vznikají kriminalistické stopy, pomocí nichž se vyšetřování může ubírat správným směrem, tedy k pachateli (pachatelům) TČ vraždy.

4.3.1.1 Dělení vražd z hlediska připravenosti

Z hlediska stupně připravenosti rozlišujeme vraždy:

- **předem připravované;**
- **předem nepřipravované.**

J. Stach dále rozlišuje vraždy připravované na vraždy:

- připravované jednou osobou

³² PORADA, Viktor a kol. Kriminalistika: (úvod, technika, taktika). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. s. 47. Pojem „operacionální elementy“ zde autor uvádí v souvislosti s definicí pojmu „způsob páchaní trestného činu“ jako specifikovaný systém operacionálních elementů TČ a činností s ním úzce spjatých. (Srov. MUSIL, Jan a kol. Kriminalistika: vybrané problémy teorie a metodologie. Praha: Policejní akademie České republiky, 2001. s. 19).

- připravované organizovanou skupinou.³³

Dlouhodobě připravované vraždy případně tzv. úkladné vraždy jsou charakteristické přímým úmyslem pachatele způsobit smrt druhé osoby. Tito pachatelé svůj čin obvykle velmi pečlivě promýšlí a plánují jeho provedení do jemných detailů. Pachatel (spolupachatelé) mapuje život oběti, její obvyklé činnosti, vybírá vhodné místo a dobu pro spáchání vraždy. Mezi přijetím úmyslu někoho usmrtit a usmrcením oběti uběhne většinou delší časový úsek.³⁴ Pachatel si plánuje budoucí výpověď a často vraždí za okolností pro něj příznivých. To jsou faktory, které výrazně ztěžují průběh vyšetřování. Vražda potom určitou dobu obvykle zůstává neobjasněna. Také utajení vraždy bývá dokonale promyšlené anebo naopak vražda zůstane bez utajení a to především tehdy, jde-li o vraždu na objednávku, která má charakter popravky na veřejném místě.³⁵

Plánované vraždy bývají spíše páchany se zbraní, kterou si pachatel předem opatří. Zbraň se na místě činu většinou nenajde, je z místa činu odnesena nebo se jí pachatel zbaví - je zlikvidována. Výrazné nebezpečím představuje hrozba opakování takového činu a to především u vražd spáchaných se sexuálním motivem, v případě sériových vražd a také u nájemných vražd, které jsou pro pachatele prakticky zaměstnáním.³⁶

Naproti tomu nepřipravovanou vraždu lze odlišit následujícím demonstrativním výčtem jejich znaků:

- ve většině případů pachatel jedná v afektu, zkratkovitě, bez předchozího úmyslu obět' usmrtit;
- časový úsek mezi rozhodnutím pachatele obět' usmrtit a usmrcením oběti je zpravidla krátký;
- je-li vražda připravována, děje se tak velmi jednoduchým způsobem;

³³ STACH, Jan. Metodika vyšetřování vražd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005. s. 15.

³⁴ STRAUS, Jiří a kol. Kriminalistická metodika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 86.

³⁵ MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk a SUCHÁNEK, Jaroslav. Kriminalistika. V Praze: C.H. Beck, 2004. s. 420.

³⁶ ZÁHORSKÁ, Jindřiška. Psychologická intervence při vyšetřování trestných činů. Praha: Portál, 2007. s. 63.

- vražda je většinou prováděna beze zbraně nebo se zbraní (nástrojem), který pachatel nalezne na místě činu (oběť může být utlučena, uškrcena, utopena, vražedným nástrojem se stane např. kuchyňský nůž);
- z hlediska vyšetřování je tento typ vražd jednodušší, protože pachatel si obvykle nepřipravuje alibi, případně čin sám oznámí nebo se k němu dozná, často mění své výpovědi, proto zde může důležitou roli sehrát soudní psycholog, aby v průběhu vyšetřování poskytl svůj názor na věrohodnost nebo nevěrohodnost výpovědi podezřelého;
- pachatel se může snažit tělo zlikvidovat, ovšem je omezen časově i tím, že na nastalou situaci není připraven;
- vrah se s obětí obvykle zná (např. vražda mezi rodinnými příslušníky, mezi partnery...).

Nepřipravované vraždy tvoří podle statistik asi 50% všech spáchaných vražd.³⁷

4.3.1.2 Způsob páchaní vražd z hlediska použití zbraně

Podle toho, zda pachatel k usmrcení oběti užil zbraň nebo čin spáchal beze zbraně, vyplývá další dělení vražd z hlediska způsobu spáchání a to na vraždy spáchané se zbraní (např. bodno-řezné nástroje, sečné zbraně, střelné zbraně, předměty domácí potřeby atd.) a vraždy spáchané beze zbraně (zardoušení, otrávení, utlučení rukama atd.). Zbraní se v kriminalistickém smyslu rozumí jakýkoli předmět (nástroj, zařízení, prostředky), který při mechanické interakci (destruktivním působení) je způsobilý učinit útok proti lidskému organismu důraznějším než bez použití tohoto předmětu.³⁸ Uvedená klasifikace je užitečná zejména při vytyčování vyšetřovacích verzí podle druhu použité zbraně a podle způsobu jejího použití.³⁹ Fakt, že pachatel k usmrcení oběti použil zbraň, zjistíme podle zanechaných stop. Na základě nich lze zpravidla již při ohledání místa činu a mrtvolu zjistit bližší údaje o pachateli a

³⁷ STACH, Jan. Metodika vyšetřování vražd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005. s. 15.

³⁸ STRAUS, Jirí a kol. Kriminalistická metodika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 88.

³⁹ ŠIMOVČEK, Ivan a kol. Kriminalistika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. s. 337.

jeho konkrétních vlastnostech, neboť některé zbraně jsou například dostupné pouze určitému okruhu osob, dále informace o druhu použité zbraně nebo lze například určit příčinu smrti či mechanismus usmrcení.

Lze konstatovat, že vraždy spáchané beze zbraně bývají častěji vraždami neplánovanými, které ale pochopitelně mohou být spáchány i se zbraní. Pachatel například může mít u sebe střelnou zbraň, a ačkoli to dopředu neplánuje, dopustí se TČ vraždy spáchané v afektu nebo po provokujícím jednání oběti.

4.3.1.3 Charakteristika vražd z hlediska mechanismu usmrcení

Dle mechanismu usmrcení rozlišujeme tyto základní faktory, které se podílejí na usmrcení osoby:

- fyzikální (mechanické, tepelné a usmrcení elektrickým proudem);
- chemické (např. jedy, léky a jiné chemické látky způsobílé ohrozit život člověka);
- fyzikálně-chemické (např. použití střely napuštěné jedem).

K uvedeným základním faktorům patří další, způsobílé přivodit smrt člověka a k těm řadíme biologická usmrcení, psychické faktory aj. Při zjišťování pravděpodobného mechanismu usmrcení se využívá soudně-lékařské interpretace spočívající v provedení soudně-lékařské pitvy a jiné expertízy.

4.3.1.4 Způsoby utajování vražd

Pachatelé vražd v tomto směru bývají velmi vynalézaví. Existuje mnoho způsobů, prostřednictvím nichž se pachatel může pokusit zahladit stopy svého činu. Jako hlavní způsoby utajování jsou uváděny: přemístění mrtvoly, ukrytí mrtvoly, rozčlenění mrtvoly (případně její zničení), ničení stop, ztěžování zjištění identity mrtvoly, opatrování falešných důkazů, inscenace jiných skutečností (např. náhlé, nenásilné smrti, nešťastné náhody, nutné obrany, sebevraždy). Utajování vražd má vliv na přesnost statistik mapujících násilnou

trestnou činnost a to tak, že nenajde-li se tělo oběti, není takový skutek dle § 140 TZ vůbec vyšetřován a tím pádem ani není zachycen ve statistice.⁴⁰

Pozn.: Podrobnější popis jednání pachatelů směřující k utajení vražd lze nalézt též v podkapitole 5.2 a násl.

4.3.2 Osobnost pachatele TČ vraždy

Kriminalistická charakteristika vražd zahrnuje také získávání poznatků o osobnosti pachatele. V tomto směru jsou využívány především výsledky hodnocení kriminologických výzkumů a výsledky kriminálních statistik. V obecné rovině, lze konstatovat, že pachatelé bývají převážně mladí muži do 35 let věku. (Průměrný věk pachatele se ovšem liší vzhledem k typu vraždy a také studie věnující se této problematice v tomto směru nejsou jednotné.) Uvádí se, že pachatelé vyššího věku, tedy nad 35 let, jsou zpravidla více psychopatologičtí. Pachatelé mívají nízkou úroveň vzdělání a značná část z nich trpí oligofrenií. Typicky se jedná o pravidelné konzumenty alkoholických nebo jiných návykových látek. Vysoké bývá zastoupení psychopatických osob, osob agresivních a nezdrženlivých. V porovnání s celkovou populací je zde vyšší procento svobodných a rozvedených mužů. Ženy–pachatelky bývají zastoupeny přibližně z 10 – 15%.⁴¹

Informace o pachateli jsou důležité pro tvorbu vyšetřovacích verzí a dle získaných poznatků můžeme dále stanovit taktiku vyšetřování.

4.3.2.1 Motivace pachatele

Pro zodpovězení otázky, proč byl spáchán TČ, co pachatele k jeho spáchání vedlo atd., je třeba znát pachatelovu motivaci. Motivace je mimo jiné důležitým faktorem pro průběh celého trestního řízení a pro jeho správnou právní kvalifikaci.

M. Mitröhner k tomu uvádí: *“Motivaci je třeba chápat jako zvláštní druh psychické regulace činnosti člověka, ve které se uplatňují vztahy osobnosti k vlastní konkrétní činnosti.*

⁴⁰ STACH, Jan. Metodika vyšetřování vražd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005. s. 19.

⁴¹ ZÁHORSKÁ, Jindřiška. Psychologická intervence při vyšetřování trestných činů. Praha: Portál, 2007. s. 49.

*Stává se určujícím faktorem a hybnou silou jednání, a proto také vystupuje v kterémkoli společensky významném chování.*⁴²

Od zjištěného motivu se také odvíjí stanovení výše trestu. K posuzování motivace pachatele jsou využívány poznatky z forenzně psychologické praxe. Motivů trestných činů vražd je velké množství a mění se paralelně s vývojem hodnot ve společnosti. Odborná literatura uvádí nejčastěji:

- motivy, které vyplývají z rodinných nebo příbuzenských vztahů – tedy nejčastěji msta, nenávisť, žárlivost, majetek;⁴³
- vraždy páchané za účelem získání majetku mimo příbuzenské vztahy – vraždy ziskové (loupežné);
- snaha zakrýt jiný TČ (tzv. „krycí“ vražda očitého svědka, oběti znásilnění atd.);
- sexuální motivy;
- nájemná vražda – zde může být motivem snaha obohatit se, ale také např. řešení zadluženosti či strach z vlastní likvidace;
- ostatní motivy (politické, motiv matky, která zavraždí své novorozené dítě, rasová a národnostní nesnášenlivost...).

Tab. č. 1: Počet zjištěných a objasněných vražd s ohledem na motivaci pachatele za rok 2010

Název	Rok 2010	
	Zjištěno	Objasněno
Vraždy loupežné (§ 140 TZ)	20	15
Vraždy sexuální (§ 140 TZ)	1	1
Vraždy motivované osobními vztahy (§ 140 TZ)	100	96
Vraždy na objednávku (§ 140 TZ)	2	1

⁴² MITLÖHNER, Miroslav. Vražda, její etiologie a prevence. Trestní právo, 3/2003, s. 11.

⁴³ V posledních letech došlo k alarmujícímu nárůstu velmi brutálních vražd, které jsou páchany na seniorech nebo rodičích mladistvými nebo osobami blízkými věku mladistvých, které jsou v příbuzenském poměru s obětí. Motivem bývá zisk finančních prostředků pro pokrytí dluhů a jiných finančních závazků či pro koupi drog apod. Zdroj: Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2010, MV ČR. Praha 2011, s. 37. Dostupné také z: <http://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx>.

Vraždy novorozence matkou (§ 142 TZ)	1	1
Vraždy ostatní (§ 140 TZ)	49	42
Vraždy celkem	173	156

Zdroj: Statistiky Ministerstva vnitra České republiky

Ze statistiky je patrné, že převažujícími motivy mezi pachateli vražd jsou ty, které vznikají v rámci osobních vztahů (např. žárlivost, msta, nenávisť, ziskovost). (Podrobněji je osobnost pachatele a jeho motivů rozebrána v kapitole 5.1.2 a násl., zaměřenou na osobnost pachatele nájemné vraždy)

4.3.3 Osobnost oběti TČ vraždy

Obětmi TČ se zabývá viktimologie, nauka o oběti. Podle dlouhodobých výzkumů jsou obětmi vraždy ve více než polovině případů osoby, které měly k pachateli příbuzenský nebo velmi blízký vztah,⁴⁴ což koresponduje se statistickými údaji mapujícími motivaci pachatelů.

V celé řadě případů vražd oběť svým způsobem předurčuje nejen vznik, ale i průběh TČ. U vražd se sexuální motivem oběť může svým chováním u pachatele vytvořit mylný dojem, který si pachatel vysvětlí jako nabídku a následný souhlas k dobrovolnému sexu⁴⁵). Vztah oběť – pachatel patří do základních vyšetřovacích verzí. Obecně ovšem platí, že obětí TČ vraždy se může stát prakticky kdokoli.

4.4 TYPICKÉ VYŠETŘOVACÍ SITUACE

Počáteční vyšetřovací situace jsou vytvářeny v závislosti na množství a kvalitě informací získaných na základě přijetí a prověření podnětu k zahájení vyšetřování. Podnět k vyšetřování zásadně determinuje počáteční vyšetřovací situaci. Řadíme mezi ně:

- nález oběti činu;
- oznámení poškozeného;

⁴⁴ STACH, Jan. Metodika vyšetřování vražd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005. s. 27.

⁴⁵ RYBÁŘ, Miroslav a kol. Kriminalistika: metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů: (vybrané kapitoly pro studenty povinně volitelného předmětu právnických fakult). Plzeň: Nava, 2008. s. 123.

- oznámení lékařského zařízení o přijetí poraněné nebo usmrčené oběti;
- oznámení svědků;
- oznámení o neznámé osobě;
- sebeobvinění pachatele.⁴⁶

Po přijetí podnětu k zahájení vyšetřování vzniká v další fázi počáteční vyšetřovací situace:

1) Pachatel i oběť jsou známy a pachatel:

- a) TČ doznává;
- b) TČ popírá;
- c) je na útěku.

Ad a) První ze situací je pro vyšetřování příznivá, přesto je nezbytné postupovat tak, aby bylo nashromážděno co nejvíce důkazů, které v porovnání s výpovědí obviněného ji buď potvrzují, nebo vyvrací. Při výslechu je důležité zejména získat takovou informaci, kterou může znát jen vrah a policisté, kteří prováděli ohledání místa činu, nálezu mrtvolky, nebo kteří byli přítomni ohledání mrtvolky lékařem, protože taková informace může být dostačujícím důkazem k uznání obžalovaného vinným v soudním řízení.⁴⁷

Ad b) Nastane-li tato situace, pak se při vyšetřování vychází především z důkazů získaných na základě prvních informativních výslechů svědků, popřípadě díky stopám zajištěným technikou u obviněného, které jej mohou spojovat s obětí nebo místem nálezů oběti. Takové důkazy potom mohou vést k důvodnosti uvalení vazby dle § 67 trestního řádu.

Ad c) Uniká-li pachatel nebo je po něm vyhlášeno pátrání,⁴⁸ následuje vytyčení pátracích verzí. Cílem je co nejrychleji pachatele vypátrat a zadržet, protože je tu

⁴⁶ ŠIMOVČEK, Ivan a kol. Kriminalistika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. s. 338.

⁴⁷ STACH, Jan. Metodika vyšetřování vražd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005. s. 35.

⁴⁸ Upraveno v § 68 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

obvykle některé z důvodných podezření, že pachatel bude ohrožovat svědky, zahlazovat stopy či páchat další TČ.⁴⁹

2) Pachatel je neznámý, oběť je známa a

- a) je známa její identita;
- b) není známa její identita.

Jedná se o nejčastější vyšetřovací situace. V mnoha případech se podaří zjistit totožnost oběti, která u sebe může mít např. doklady nebo je identifikovaná příbuznými. Nepodaří-li se totožnost oběti zjistit, vražda zůstane většinou neobjasněna.

3) Není známa totožnost oběti a pachatel je znám (existují objektivní předpoklady, že k vraždě došlo, ale neznáme oběť, pachatel přesto vraždu doznává):

Jde o poměrně raritní situaci (se kterou je třeba počítat), kdy se pachatel doznává k vraždě, ačkoli policie o žádné neví, protože nebyla nahlášena ani pohřešovaná osoba ani nález mrtvoly. Oběť nikdo nepohřešuje, takže nenahlásí její zmizení a pokud se nenajde ani její mrtvola (nebo může být mrtvola objevena po velmi dlouhé době a zjištění její totožnosti je prakticky nemožné), vražda zůstane neohlášena, nedošlo by tedy k jejímu objasnění, nebylo-li by k dispozici pachatelovo sebeobvinění.

K usvědčení pachatele ze spáchání vraždy není vždy nezbytně nutný nález mrtvoly zavražděného (zvláště vylučují-li to okolnosti případu - mrtvola může být spálena, svržena do nepřístupné propasti apod.), tehdy není možné provést pitvu a na základě výsledků vplynuvších z provedené pitvy zjistit příčinu smrti. Vraždu lze ovšem prokázat konkrétnímu pachateli i z jeho projevů, činů, použitých prostředků nebo jeho chování.⁵⁰

4) Jsou objektivní předpoklady, že k vraždě došlo, ale není k dispozici oběť, ani pachatel:

Dle J. Stacha je nutné počítat i s touto vyšetřovací situací, protože zejména po roce 1990 se jejich počet zvýšil. Uvádí dva příklady:

⁴⁹ STACH, Jan. Metodika vyšetřování vražd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005. s. 35.

⁵⁰ MAREŠOVÁ, Alena. Násilí uplatňované organizovanými skupinami a organizovaným zločinem: (analýza vybraných případů vražd a vydírání). Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. s. 25.

- a) mrtvola nebyla nalezena, ale na místě nálezu je tolik krve jednoho člověka, že přežití je z lékařského hlediska nemožné;
- b) jedná se především o podnikatele, o kterých se ví, že měli nějakou důležitou obchodní schůzku, navíc na ni odcházejí s větším obnosem peněz a zmizí bez vysvětlení doslova z hodiny na hodinu.⁵¹

4.5 STOPY

Kriminalistická stopa je základní kriminalistickou kategorií. Kriminalistické stopy představují při odhalování, vyšetřování a předcházení trestné činnosti a identifikaci pachatelů významný faktor v procesu poznání události TČ.⁵² V teorii ani v praxi není obsah uvedeného pojmu vykládán zcela jednotně.⁵³ Stopa z kriminalistického a trestně-procesního hlediska je relevantní tehdy, jestliže lze předpokládat její přímou souvislost s určitou kriminalisticky relevantní událostí. Stopy jsou zásadním zdrojem informací a je třeba je v co nejkratším čase zajistit, protože stopy se vlivem objektivních i subjektivních faktorů v průběhu času mění a mohou dokonce zaniknout.⁵⁴

Hovoříme-li o kriminalistické stopě, vycházíme z toho, že:

- jde o každou materiální změnu nebo změnu ve vědomí člověka;
- jde o změnu v příčinné, časové nebo místní souvislosti s kriminalisticky relevantní událostí;
- jde o změnu, která je vyhledána, zajištěna a informace z ní dekodována.⁵⁵

⁵¹ STACH, Jan. Metodika vyšetřování vražd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005 s. 36.

⁵² STRAUS, Jiří a kol. Teorie a metodologie kriminalistiky. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. s. 27.

⁵³ Srov. PLANKA, Miroslav. Stopa a kriminalistická stopa versus důkaz a kriminalistických důkaz. Kriminalistika, 4/2006, s. 267.

⁵⁴ ŠIMOVČEK, Ivan a kol. Kriminalistika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. s. 38.

⁵⁵ STRAUS, Jiří a kol. Teorie a metodologie kriminalistiky. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. s. 28–29.

4.5.1 Typické stopy

Pro vraždy jsou typické především **materiální stopy**. Ty se mohou vyskytovat na místě činu, na místě nálezů mrtvoly, na místech přípravy i utajování vraždy, na předmětech použitých k usmrcení oběti, na zbraních, oděvu, na těle oběti nebo na těle pachatele případně spolupachatelů.⁵⁶

Z materiálních stop jsou pro vraždy typické:

- **biologické stopy**, zejm. krevní stopy, vlasy, stopy tkání atd., ty mohou pocházet z těla oběti a často bývají zjištěny na těle (oděvu) pachatele nebo naopak pocházejí z těla pachatele a jsou přeneseny na tělo oběti nebo okolní materiální nosiče;
- **plošné stopy** (otisky – daktyloskopické stopy), např. otisky dlaní, prstů, obuvi, pneumatik;
- **mikrostopy (mikročástice)**, což jsou stopy pouhým okem hůře viditelné nebo neviditelné, k jejich nalezení nebo odhalení je třeba využít laboratorních postupů nebo prostředků;
- **stopy násilí na těle oběti** (rány, škrábance, pohmožděniny, výrony atd.), které jsou schopny poskytnout informaci o druhu a intenzitě násilí a o ostatních okolnostech, které dotváří celkový obraz o jednání pachatele;
- **stopy závislé na konkrétním případě**, např. u vraždy zastřelením stopy balistické (stopy na střele, na nábojnici apod.).

V průběhu vyšetřování vražd se setkáváme též s paměťovými stopami, vzniklými ve vědomí osob, které pozorují průběh vraždy anebo alespoň některou její fázi. Hovoříme o svědcích nebo náhodných pozorovatelích, kteří mohou poskytnout velice důležité informace o činu a pachateli, případně vztahu mezi pachatelem a obětí a o dalších, pro objasnění skutku neméně důležitých faktech. Paměťové stopy ve vědomí pachatele bývají velmi kvalitní, což je způsobeno výjimečností a závažností situace, kterou pachatel velmi dobře vnímá a vnímané

⁵⁶ PORADA, Viktor a kol. Kriminologická metodika vyšetřování. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. s. 97.

skutečnosti si pamatuje. Přesto může vlivem silných emocí dojít až ke ztrátě paměti pachatele.⁵⁷

Paměťové kriminalistické stopy uvádím na druhém místě, ovšem ne z důvodu menšího významu v rámci objasňování TČ vraždy. Jediným nedostatkem v tomto ohledu se jeví nedostatečná objasněnost podstaty paměťové stopy. Na dekódování informací z paměťových stop je přesto založena celá řada kriminalistických metod (např. výslech, rekognice, vyšetřovací pokus atd.). Paměťové stopy jsou významné pro některé kriminalisticko-technické metody (např. sestavení portréту podle laického popisu).⁵⁸

4.6 TYPICKÉ ZVLÁŠTNOSTI PŘEDMĚTU VYŠETŘOVÁNÍ VRAŽD

- Snaha o co nejrychlejší zjištění příčiny smrti.
- Zjišťování místa a doby smrti.
- Zjišťování totožnosti mrtvoly.
- Zjišťování způsobu spáchání a prostředků, kterými byla smrt způsobena.
- Utajování TČ, schovávání, či částečná likvidace mrtvoly.
- Hledání vražedného nástroje.
- Shromáždění všech stop beze zbytku, jež byly při ohledání mrtvoly nelezeny a zjištěny.
- Činnost oběti před spácháním útoku na ni.
- Zjišťování motivu vraždy.
- Postupné zjišťování věrohodných svědků.
- Zjišťování případné existence osob, které se hodnověrně dozvěděly o přípravě nebo páchání TČ vraždy a spáchání nebo dokonání trestného činu nezabránilo nebo jej neoznámily.

⁵⁷ KONRÁD, Zdeněk a kol. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. Praha: Policejní akademie České republiky, Katedra kriminalistiky, 1995. s. 65–66.

⁵⁸ HESS, Ladislav a STRAUS, Jiří. K významu paměťové stopy. Kriminalistika, 4/2003, s. 273.

- Zjišťování, jak bylo naloženo s věcmi pocházejícími z trestné činnosti nebo s osobními věcmi a doklady oběti.

4.7 ZVLÁŠTNOSTI PODNĚTU K VYŠETŘOVÁNÍ

Vyšetřování vražd začíná zpravidla přijetím podnětu, který obsahuje podezření, že byl spáchán TČ. Vražda bývá nejčastěji oznamována telefonicky.⁵⁹ Typickými podněty jsou:

- **Oznámení občanů o nález mrtvoly nebo o výskytu části mrtvoly:** V takovém případě je nutné, aby oznamovatel uvedl co nejpřesnější informace o poškozené osobě, nemusí totiž jít o mrtvého člověka, pokud není na první pohled nepochybné, že nalezená osoba skutečně mrtvá je (je např. prokazatelně ve stadiu rozkladu).⁶⁰ Podnětem je nález mrtvoly nebo její části.
- **Oznámení vraždy očitým svědkem nebo svědky:** Uvedená skutečnost je velmi důležitá pro vyšetřování, pokud se potvrdí, že k vraždě skutečně došlo.
- **Oznámení občanů o pohřešované osobě,** resp. oznámení o náhlém zmizení osoby za okolností, které odůvodňují podezření z úmyslného usmrcení.⁶¹
- **Doznání pachatele ke skutku, který zatím nebyl policii znám:** K činu se doznávají spíše pachatelé, kteří vraždí bez předchozí přípravy (vraždy z afektu, vraždy mezi rodinnými příslušníky, apod.). Pachatele k takovému kroku může přimět jeho psychický stav, kdy není schopen situaci dále unést. Doporučuje se zaznamenat doznání nejen protokolárně, ale také pomocí zvukového záznamu nebo videozáznamu.⁶² Může se stát, že pachatel bude ve výrazně špatném psychickém stavu, může dokonce hovořit o sebevraždě, je třeba toto nebrat na lehkou váhu a zajistit přítomnost psychologa či psychiatra. Dalším problémem, který může nastat, je změna pachatelova doznání. Pachatel si doznání „rozmyslí“ a vše následně popře a odmítne

⁵⁹ CHMELÍK, Jan a kol. Rukověť kriminalistiky. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005 s. 324.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk a SUCHÁNEK, Jaroslav. Kriminalistika. V Praze: C.H. Beck, 2004. s. 428.

⁶² Tamtéž.

do budoucna spolupracovat. Je vhodné zajistit příjezd specialistů alespoň z okresního ředitelství nebo krajských ředitelství Policie ČR, kteří mají s podobnými případy bohatší zkušenosti.⁶³

- **Zjištění operativních pracovníků Policie ČR nebo orgánů činných v trestním řízení (dále jen „OČTŘ“)** v souvislosti s výkonem služby nebo při vyšetřování jiné trestné činnosti: Tento druh podnětu úzce souvisí s vyšetřováním závažné kriminality, kriminality páchané v rámci organizovaného zločinu, kde určité složky Policie ČR monitorují po delší časové období trestnou činnost uvnitř určité struktury a shromažďují důkazy pro pozdější konkrétní vyšetřování.
- **Oznámení zdravotníků**, kteří ošetřují vážné zranění osoby a je zde podezření, že bylo způsobeno útokem druhé osoby.
- **Oznámení organizací** o okolnosti nasvědčující spáchání TČ vraždy.

4.8 ZVLÁŠTNOSTI POČÁTEČNÍCH ÚKONŮ A OPERATIVNĚ PÁTRACÍCH ÚKONŮ

Charakter počátečních úkonů vychází ze situací a z okolností, které tu jsou v době nálezů mrtvol nebo v době přijetí podnětu, jehož obsahem jsou okolnosti, na základě nichž lze s určitou pravděpodobností usuzovat na spáchání vraždy. Výrazné odlišnosti v povaze počátečních vyšetřovacích úkonů jsou způsobeny odlišnostmi v povaze počátečních vyšetřovacích situací.

1) Případy pohřešovaných osob (není nalezena mrtvola, není ani konkrétní podezřelá osoba):⁶⁴

V případě, že se policejní orgán dozvídá o pohřešované osobě s tím, že dle okolností je možno usuzovat, že tato se stala obětí TČ vraždy, je nutné v první řadě provést výslech

⁶³ STACH, Jan. Metodika vyšetřování vražd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005. s. 41.

⁶⁴ Pohřešovanou osobou se pro účely pátrání rozumí osoba, na kterou bylo podáno oznámení o pohřešování a není známo, kde se nachází (v tomto případě jde o osoby, u kterých je podezření, že se mohli stát obětí TČ). Zdroj: KOVÁRNÍK, Libor a CSÉFALVAY, Štefan. Pátrací akce. Praha: Policejní akademie České republiky, 1998. s. 10, 39.

oznamovatele a osob blízkých pohřešované osobě. Výslechu jsou podrobena zejména členové rodiny, ale také například sousedé, spolupracovníci atd. Mezi informace, které zjišťují kriminalisté nejdříve, patří:

- doba, od které se osoba pohřešuje;
- poslední výskyt pohřešovaného;
- místo, kam osoba odcházela nebo odjížděla, případně měla v úmyslu odejít nebo odjet;
- existence stop, které nasvědčují tomu, že byl spáchán TČ;
- poznatky o životě pohřešované osoby, její zvyky, pracovní problémy apod.;
- podrobný popis pohřešované osoby.

Měli bychom vždy počítat s tím, že výpovědi zmiňovaných osob mohou být lživé, proto musí být podrobena důkladné prověrce pro ověření jejich věrohodnosti. Cílem je také ověřit vztah vyslychaných k neznámé osobě a v neposlední řadě zjistit a ověřit jejich alibi. Přitom vždy počítáme s tím, že mezi vyslychanými osobami může být pachatel.

Následně jsou využívány operativně pátrací opatření směřujících k nalezení neznámé osoby nebo její mrtvoly (vyhlášení pátrání po pohřešované osobě), které se nejprve uskuteční v místě posledního nebo předpokládaného pobytu osoby a není-li nalezena, rozšiřuje se do dalších z logiky věci vyplývajících míst. V této fázi se doporučuje zapojit veřejnost, která může výrazně policii ČR pomoci poskytnutím relevantních informací o osobě pohřešované.

V případě pohřešované osoby lze využít kriminalistické evidence, ve které jsou zaznamenány nálezy neznámých mrtvol. Pozornost kriminalistů je věnována těm, které se časově shodují s obdobím předpokládaného zmizení osoby dle identifikačních znaků.⁶⁵

Jestliže je zde vysoká pravděpodobnost, že zmizelá osoba se skutečně stala obětí vraždy, uplatňují se další opatření, a to především prohlídka míst určitým způsobem souvisejících s pohřešovanou osobou za účelem nálezu stop nasvědčujících tomu, že došlo k jejímu násilnému usmrcení, zadržení a prověření korespondence adresované pohřešované osobě či zjišťování informací o majetkových poměrech pohřešované osoby. Nejčastějšími podněty k aplikaci výše uvedených opatření jsou:

⁶⁵ PORADA, Viktor a kol. Kriminalistika. Bratislava: Iura Edition, 2007. s. 363.

- odchod na pracovní schůzku s větším obnosem peněz;
- nalezení prázdného automobilu;
- nalezení takového množství krve, které dává předpoklad, že osoba nemohla přežít;
- stopy po zápase (rvačce).

Pozn.: Podrobnější rozbor postupu pátrání po pohřešovaných osobách lze nalézt též v podkapitole 5.3.2.

2) Zcela výjimečně se pachatel dozná k vraždě, ačkoli mrtvola není nalezena:

Vyšetřování v daném případě směřuje zejména k zjištění místa úkrytu oběti a ke zjištění takových informací, které jsou známy pouze pachateli.

3) Případy nálezů mrtvoly s příznaky násilné smrti:

Jedná se o situace, kdy

- místo činu je totožné s místem nálezů oběti;
- místo činu není místem, kde byla oběť nalezena;
- pachatel mrtvolu skrýval buď na místě činu, nebo na místě nálezů.⁶⁶

Ve všech uvedených případech se postupuje nejprve ohledáním místa nálezů mrtvoly a místa činu (nejsou-li totožné), ohledáním těla mrtvoly a vypracováním soudně-lékařské expertízy.⁶⁷ Není-li totožnost mrtvoly známa, je třeba pracovat na její identifikaci.

4) Dalším faktorem ovlivňujícím průběh vyšetřování je osobnost pachatele. **Je-li znám pachatel**, mohou nastat dvě situace:

- pachatel je zadržen a vypovídá, případně se přiznává, nebo nevypovídá a čin popírá;
- pachatel je na útěku.

I nyní představují výslechy osob nedílnou součást počátečních úkonů. Vyslýchá se oznamovatel a osoby z nejbližšího okolí oběti. Jejich výslech může vést ke zjištění dalších skutečností, které mohou mít vliv na průběh vyšetřování (vytyčování kriminalistických verzí). Rodinní příslušníci jsou obvykle vyzváni k ověření totožnosti mrtvoly.

⁶⁶ STACH, Jan. Metodika vyšetřování vražd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005. s. 44.

⁶⁷ PORADA, Viktor a kol. Kriminalistika. Bratislava: Iura Edition, 2007. s. 364.

4.8.1 Ohledání místa činu

Ohledání obecně řadíme do kriminalistické taktiky, hovoříme o kriminalistické metodě, založené na pozorování a dalších postupech (např. měření, zkoumání objektů, provádění experimentů), které vedou k dosažení účelu ohledání. Jde o *kriminalistickou metodu, kterou se na základě bezprostředního pozorování zjišťuje, zkoumá, hodnotí a podchycuje materiální situace nebo stav objektů, majících vztah k prověřované události, k jejímu poznání a získání důkazů i dalších informací důležitých pro trestní řízení.*⁶⁸

Místo, kde se stala vražda, je místem činu. Místo nálezu mrtvolky nemusí být místem, kde byl čin spáchán. Tomu nasvědčují především skutečnosti zjištěné v průběhu ohledání:

- na místě nálezu nebyly nalezeny stopy zápasu, tzn., že nebyly zjištěny stopy obrany oběti, ačkoli se dá vzhledem k charakteru případu předpokládat, že se oběť mohla bránit;
- na místě bylo nalezeno nepřiměřené množství krevních stop;⁶⁹
- na místě jsou zjištěny stopy, na základě nichž lze usuzovat, že s mrtvolou bylo manipulováno (narušení posmrtné ztuhlosti, přemístění posmrtných skvrn atd.) nebo že byla mrtvola transportována na jiné místo (stopy po vlečení, stopy po dopravních prostředcích atd.);
- nalezená mrtvola je částečně nebo úplně ukrytá⁷⁰ - tento bod ovšem nepovažuji jako jednoznačný. Jsou známy případy, např. pachatelé dopraví oběť na předem vytipované místo, kde je již vykopaná jáma, kam hodlají usmrcenou oběť ukryt a na tom samém místě ji také zavraždí.

Ohledání místa činu provádí dle trestního řádu OČTŘ podle §113 tohoto zákona. Jedná se o jeden z důkazních prostředků, který může mít charakter neodkladného nebo neopakovatelného úkonu, tzn., může být proveden ještě před zahájením trestního stíhání. K ohledání může být přibrán specialista, konzultant, případně znalec (zejména je-li dosažení

⁶⁸ STRAUS, Jiří a kol. Kriminalistická metodika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 68.

⁶⁹ RYBÁŘ, Miroslav a kol. Kriminalistika: metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů: (vybrané kapitoly pro studenty povinně volitelného předmětu právnických fakult). Plzeň: Nava, 2008. s. 129.

⁷⁰ PORADA, Viktor a kol. Kriminalistika. Bratislava: Iura Edition, 2007. s. 364.

účelu ohledání komplikováno okolnostmi, které vyžadují odborné znalosti z určitého oboru). Následně je vypracován protokol, který nutně musí obsahovat všechny relevantní informace z místa činu včetně fotografií, náčrtů apod.⁷¹ a který musí být přesný, poslušný, jasný, srozumitelný, úplný a cílevědomý a musí poskytovat věrný obraz ohledávaného místa činu, neboť protokol je z procesního hlediska důkazním prostředkem.⁷² Musí tedy splňovat jak požadavky z oboru kriminalistiky, tak požadavky stanovené trestním řádem.

Postup při ohledání místa činu se řídí přísnými pravidly, postupuje se tak, aby nedošlo k porušení žádné stopy. Na místě činu je např. vyloučeno kouřit, odhazovat nedopalky, k mrtvole se vytyčuje přístupová cesta, aby nedošlo k narušení přítomných stop, dotýkat se čehokoli lze pouze za použití gumových rukavic... Zvýšenou pozornost je třeba věnovat biologickým stopám (např. stopy krve, vlasy, části lidských tkání aj.), které se v neporušeném stavu předávají k laboratornímu zkoumání.⁷³

Zejména prvotní ohledání na místě nálezů mrtvoly může mít zásadní dopad na následné vedení vyšetřování. Na místě činu nebo nálezů mrtvoly jsou nezřídka jako první policisté ze základních útvarů, přitom již na této úrovni by měla fungovat dělba rolí, specializace a vyškolení zaměřené na komplexní ohledání místa činu, což na krajské a republikové úrovni je více méně běžné. Z nedostatku zkušeností mohou plynout vážná pochybení v průběhu ohledání, z praxe uveďme příklad: *Útočný nůž jako první uchopil na místě činu lékař, který jej použil na rozřezání oděvu zraněného poškozeného, aby ho mohl lépe ošetřit. Poté jej policista přítomný na místě činu odnesl do kuchyně, kde ho rodinný příslušník poškozeného omyl.*⁷⁴ Jednalo se nepochybně o fatální pochybení.

Díky poznatkům získaným prostřednictvím odborných stáží a školení by se mohlo předejít obdobným vážným chybám policistů, které mohou mít zásadní dopad na výsledek celého vyšetřování. Dále by měl být policistům poskytnut dostatek času k ohledání místa činu, ne vždy tomu tak je. V praxi může ohledání trvat několik minut, je zajištěno minimum stop,

⁷¹ Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou. Jelínek, Jiří a kol. Praha: Leges, 2011. s. 699

⁷² Zdroj: STRAUS, Jiří a kol. Kriminalistická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 92.

⁷³ HIRT, Miroslav a kol. Soudní lékařství. Brno: Masarykova univerzita, 1995. s. 75–76.

⁷⁴ ŠIGUT, Jaromír. Ještě jeden úhel pohledu na kauzu Stodolovi. Kriminalistický sborník, 1/2006. s. 42.

protokol je zpracován nedokonale. Uvádí se, že právě tyto systémové nedostatky byly příčinou závažných pochybení ve známé kauze manželů Stodolových. Příčinou mimo jiné může být také přetížení základních útvarů Policie ČR.⁷⁵

4.8.2 Ohledání mrtvoly, kostry nebo části lidského těla a místa jejího nálezu

Konstatovat smrt může za všech okolností vždy jen lékař, který je přivolán k nálezu mrtvoly. Povinností lékaře je provést její prohlídku.⁷⁶ Je-li ovšem na první pohled zjevné, že osoba je mrtvá a má-li lékař za to, že zemřela násilnou smrtí, provede prohlídku osoby až poté, co příslušníci Policie ČR provedou nutné prvotní úkony sloužící k zajištění situace a stop. Pokud lékař konstatuje smrt a po prohlídce zemřelé osoby nabude podezření z násilné smrti (za násilnou smrt nepovažujeme pouze vraždu, ale dále také úraz, sebevraždu, TČ nedbalostní, zanedbání povinné péče nebo jiný úmyslný zásah druhé osoby), oznámí to neprodleně Policii ČR.⁷⁷

Po provedení ohledání mrtvoly je nařízena soudní pitva dle §115 trestního řádu. Trestní řád výslovně nestanoví, jakou specializaci musí mít znalci–lékaři provádějící pitvu dle uvedeného ustanovení. Volba znalců z oboru zdravotnictví musí vycházet z požadavku, aby se jednalo o lékaře, kteří na základě svých odborných znalostí mohou přispět k objasnění skutečností v konkrétním případě důležitých pro rozhodnutí.⁷⁸

Problém může nastat u tzv. náhlého úmrtí, kdy lékař mnohdy není schopen určit příčinu smrti, zvláště když nezná anamnézu postiženého. Náhlým úmrtím se rozumí smrt přirozená (z chorobných příčin) osoby zdánlivě zdravé. Onemocnění se v průběhu života buď vůbec neprojevovalo, nebo příznaky trvaly tak krátce a nebyly tak výrazné, aby jim postižený

⁷⁵ ŠIGUT, Jaromír. Ještě jeden úhel pohledu na kauzu Stodolovi. Kriminologický sborník, 1/2006. s. 41–43.

⁷⁶ Vyhláška ministerstva zdravotnictví ČSR č. 19/1988 o postupu při úmrtí a o pohřebnictví, ve znění zákona č. 256/2001 Sb.

⁷⁷ KVAPILOVÁ, Helena a DOGOŠI, Michal. Soudní lékařství pro právníky a policisty. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. s. 55–56.

⁷⁸ Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou. Jelínek, Jiří a kol. Praha: Leges, 2011. s. 701.

věnoval pozornost a vyhledal lékaře.⁷⁹ V takovém případě je lékař povinen nařídit soudní pitvu, ale v praxi se přesto stává, že pouze konstatuje, že neshledal cizí zavinění a případ je tímto uzavřen. V tomto momentě by měli policisté, kteří jsou prohlídce přítomni zhodnotit na základě svých znalostí to, zda se o závěr učiněný lékařem mohou opřít.

Jde-li o prohlídku a pitvu mrtvoly, je třeba vždy přibrat znalce dva, přičemž prohlídku ani pitvu nesmí provádět lékař, který zemřelého ošetřoval pro nemoc, která bezprostředně předcházela smrti. Lékař by měl být na základě provedeného ohledání schopen určit předběžný čas smrti a její příčinu. Přesné určení času smrti je prakticky nemožné, nejpřesněji ho lze stanovit u tzv. čerstvých mrtvol s přesností plus minus na hodinu,⁸⁰ pouze hrubým odhadem lze stanovit čas smrti u mrtvoly ve stadiu hniloby.⁸¹ Na místě nálezu se osoba provádějící ohledání zaměřuje především na druh a charakter zranění, stopy zápasu, nástroje, kterými mohlo být zranění způsobeno, teplotu těla, mrtvolné skvrny, ztuhlost, stupeň rozkladu mrtvoly apod. Podrobně je prohlídka mrtvoly provedena v rámci soudní pitvy.⁸²

Účelem ohledání (výsledkem soudně-lékařské expertízy) je poskytnutí odpovědi nebo pomoc při objasnění zejména těchto otázek:

- zda jde o vraždu, sebevraždu nebo nahodilou událost;
- zjištění bezprostřední příčiny smrti;
- zda místo nálezu mrtvoly je zároveň místem činu;
- jakým způsobem byla vražda provedena a za jakých okolností;
- kdo vraždu spáchal a jaký byl motiv činu;
- které stopy zanechal pachatel na mrtvole a jaké stopy mohla zanechat oběť na pachateli;
- jaký motiv měl pachatel s ohledem na mechanismus smrtelných poranění;
- jakým způsobem byla dopravena mrtvola na místo nálezu.

⁷⁹ BLAŽEJOVSKÝ, Marek. Je postup policistů při prověřování náhlého úmrtí správný? Kriminologický sborník, 3/2006, s. 38–42.

⁸⁰ PORADA, Viktor a kol. Kriminologie. Bratislava: Iura Edition, 2007. s. 365.

⁸¹ KVAPILOVÁ, Helena a DOGOŠI, Michal. Soudní lékařství pro právníky a policisty. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. s. 56.

⁸² STRAUS, Jiří a kol. Kriminologická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 74.

Je-li předmětem ohledání část (příp. části) mrtvoly, může být soudní lékař tázán např., zda nalezené části jsou částí mrtvoly, zda jsou částí lidského těla, zda patří jednomu tělu, jakého pohlaví je mrtvola atd.

4.9 ZVLÁŠTNOSTI VYŠETŘOVACÍCH VERZÍ A PLÁNOVÁNÍ VYŠETŘOVÁNÍ

Po provedení prvotních vyšetřovacích a operativně pátracích úkonů uvedených v předchozí kapitole, se na základě relevantních informací získaných z výsledků těchto úkonů stanovují reálné vyšetřovací verze a plán dalšího postupu vyšetřování. Ve fázi vytyčování vyšetřovacích verzí se nadále vychází z předpokládané osobnosti pachatele a motivu činu.⁸³ Vyšetřovací verze by měly obsahovat všechny možnosti, které z doposud získaných poznatků o spáchaném TČ vyplývají.

Podklady pro stanovení vyšetřovacích verzí jsou tvořeny výsledky ohledání těla oběti, ohledání místa činu či nálezů mrtvoly, informacemi o způsobu spáchání či utajování vraždy, údaji objasňujícími možný motiv protiprávního skutku, veškerými dosud získanými informacemi o oběti TČ, údaji dosud zjištěnými z kriminalistických evidencí či na základě místní a osobní znalosti zainteresovaných policistů a údaji o okolnostech bezprostředně souvisejících s obětí.⁸⁴ **Tvorba a prověrka vyšetřovacích verzí se dělí do tří etap:**

- 1) shromažďování faktů významných pro danou věc spočívající ve vyhledávání stop, které pachatel zanechal na různých místech v průběhu svého jednání (příprava ke spáchání TČ, bezprostřední spáchání TČ, zahlazování stop) a následné roztřídění, shromáždění a logická analýza a hodnocení shromážděného materiálu;
- 2) vytyčení a formulace vyšetřovací verze, která spočívá v provedené analýze stop a hodnocení těchto stop na základě osobních zkušeností a teoretických znalostí vyšetřovatele; každá z verzí musí být odůvodněna objektivně existujícími fakty, které se vzájemně nesmějí

⁸³ CHMELÍK, Jan a kol. Rukověť kriminalistiky. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. s. 337.

⁸⁴ STACH, Jan. Metodika vyšetřování vražd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005. s. 47

vylučovat a musí zde být patrná příčinná, místní nebo časová souvislost mezi nimi; druhým požadavkem na správné vytyčení vyšetřovací verze je, aby prokazatelně existující a zjištěná fakta byla podrobena všeobecně platným poznatkům kriminalistické vědy a díky tomu mohl být započat proces vyvozování nových pravděpodobných závěrů;

3) vyvození důsledků a to především těch, které jsou podmíněny vlastní trestnou činností, ale i těch, které mohly předcházet nebo následovat spáchání TČ; je-li vytyčená verze pravdivá, existují i vyvozené důsledky; v této fázi se tedy dokazuje jejich existence nebo neexistence; součástí této etapy je také prověrka všech vytyčených vyšetřovacích verzí pokud možno všech najednou.⁸⁵

V důsledku variability případů jsou i sestavené vyšetřovací verze případ od případu odlišné. Obvyklý počet stanovených verzí se pohybuje v rozmezí tří až pěti verzí. Počet není závazný.⁸⁶ Podstatou nutnosti vytyčení vyšetřovacích verzí je fakt, že informace získané z prvotního šetření neumožňují jednoznačně objasnit vyšetřovanou událost a její okolnosti.

Základem pro vytvoření kriminalistické verze, jakožto specifické kriminalistické praktické metody jsou domněnky, ke kterým dospívá kriminalista po zhodnocení dosud získaných informací, na základě nichž lze vytvořit logické konstrukce o příčinách vzniku jednotlivých stop, jejich vzájemných vztazích atd. Kromě funkce předběžného vyplňování mezer v poznacích o relevantní kriminalistické události jsou vyšetřovací verze také základem pro plánování dalšího postupu vyšetřování a pro cílevědomou, účelnou, rychlou a objektivní práci vyšetřovacího týmu.⁸⁷ V rámci plánování postupu jsou vyšetřovací verze rozpracovány do jednotlivých úkonů. Součástí plánování je stanovení jednotlivých úkolů členům vyšetřovacího týmu a zároveň lhůty k jejich splnění, které mají být dodrženy. Na základě plánu lze potom konkretizovat otázky, které je třeba objasnit, specifikovat důkazy, které je třeba vyhledat a zajistit.

⁸⁵ PORADA, Viktor a kol. Kriminalistika. Brno: CERM, 2001. s. 519–522.

⁸⁶ STACH, Jan. Metodika vyšetřování vražd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005. s. 47.

⁸⁷ PORADA, Viktor a kol. Kriminalistika: (úvod, technika, taktika). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. s. 215–216.

4.9.1 Druhy kriminalistických verzí vyplývající z kriminalisticky relevantní situace a informací, které jsou k dispozici

Kriminalistické verze lze klasifikovat podle různých kritérií. Podle sféry činnosti rozlišujeme pátrací verze, operativně pátrací verze, vyšetřovací verze a soudní verze. Podle obsahu kriminalistické verze rozlišujeme obecné a dílčí verze, dalším kritériem dělení je vytyčování verzí podle časové osy procesu poznání na počáteční a následné verze, na základě vztahu k předmětu dokazování rozlišujeme obviňující a ospravedlňující verze. Zvláštním případem jsou tzv. typické verze, důležité pro počáteční poznávání kriminalisticky relevantní události.

V této části se blíže zaměřím na dělení verzí z hlediska jejich obsahu. Obsahem obecné verze je pravděpodobné objasnění kriminalisticky relevantní události jako celku. Obsahem dílčích verzí je pravděpodobné objasnění jednotlivých skutkových okolností kriminalisticky relevantní události.⁸⁸ Mezi obvykle vytyčované dílčí kriminalistické patří:

- **verze vytyčované na základě způsobu páčání a utajování vražd** (způsob provedení vraždy a následný způsob utajování může poskytnout více poznatků o pachatelově motivaci, jeho osobnosti jako takové nebo o tom, zda čin byl dopředu naplánovaný nebo ne);
- **verze vytyčované na základě informací z místa činu, o situaci na místě činu a o stopách na místě činu;**
- **verze vytyčované na základě informací o osobě oběti** (informace o oběti vraždy jsou velmi cenné především v případech nezvěstných osob, zpravidla to jsou jediné údaje, které máme k dispozici; informace o osobě oběti jsou důležité i v případech, kdy oběť je známa nebo byla úspěšně identifikována).⁸⁹

⁸⁸ MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk a SUCHÁNEK, Jaroslav. Kriminalistika. V Praze: C.H. Beck, 2004. s. 288–289.

⁸⁹ PORADA, Viktor a kol. Kriminalistika. Bratislava: Iura Edition, 2007. s. 368–369.

4.10 ZVLÁŠTNOSTI NÁSLEDNÝCH VYŠETŘOVACÍCH A OPERATIVNĚ PÁTRACÍCH ÚKONŮ

4.10.1 Obecně k pojům výslech a výpověď

Odborná literatura hovoří o výslechu jako o nejrozšířenější metodě pro získání důkazů a objasnění události. Podstatou výslechu je získávání informací z paměťových stop jejich reprodukcí.

Výslech je definován jako „specifická metoda kriminalistické praxe, kterou se získávají formou výpovědi za zákonem stanovených podmínek a z důvodů stanovených zákonem kriminalisticky a právně relevantní informace uložené ve vědomí člověka.“⁹⁰ To je platné pro všechny druhy výslechu.⁹¹ Výpověď je možné definovat jako sdělení osoby učiněné v průběhu výslechu a zadokumentované podle příslušných právních předpisů.

Výslech lze rozdělit do tří stádií. První je označováno jako úvodní stadium spočívající v ověřování totožnosti vyslychaného, následuje jeho seznámení s předmětem a důvodem výslechu a s jeho procesním postavením. Je třeba zjistit osobní údaje vyslychaného a vyplnit předtištěnou část protokolu. Ihned poté musí být vyslychaný poučen o svých právech a povinnostech ve smyslu zákona. Po poučení je vyzván k souvislému vyjádření se k předmětu výslechu. Vyslychá-li se obviněný, zjišťují se navíc jeho majetkové, rodinné, platové poměry a předcházející tresty. Na závěr se doporučuje z důvodu zkvalitnění kontaktu obou stran vést rozhovor na obecnější téma.⁹²

⁹⁰ Tamtéž, s. 101.

⁹¹ Dle procesního postavení vyslychané osoby rozeznáváme:

- vyžadování potřebných vysvětlení (§ 158 odst. 3 písm. a) trestního řádu, § 12 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů);
- výslech svědka (§ 97-104, § 55 odst. 2 trestního řádu);
- výslech znalce (§ 108 trestního řádu);
- výslech podezřelé zadržené osoby (§ 76 odst. 5 trestního řádu);
- výslech obviněného (§ 90-95 trestního řádu);
- výslech obžalovaného (§ 207-208 trestního řádu).

⁹² STRAUS, Jirí a kol. Kriminalistická metodika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 104–111.

Druhou fází výslechu představuje monolog, spočívající ve volné výpovědi vyslýchaného. Ten by neměl být v průběhu hovoru přerušován, ani pokud vypovídá zjevně nepravdivě a na vyslychajícím je, aby jeho výpověď v průběhu výslechu analyzoval a zorientoval se v informacích, které mu vyslychaný sdělí.

Závěrečnou fází výslechu je dialog, považovaný za nejdůležitější stadium. Vyslychající klade otázky vyslychanému pokud možno tak, aby ten na ně odpovídal jednoznačně a určitě. Zakázáno je kladení otázek sugestivních a kapciózních. Otázky by měly směřovat k upřesnění, doplnění či detailizování informací uvedených v předchozím stadiu.

4.10.2 Zvláštnosti výslechu obviněného (nebo podezřelého)

Výpověď obviněného je důležitým důkazním prostředkem pro trestní řízení. Vzhledem k postavení obviněného v trestním řízení lze říci, že výpověď hraje v tomto případě dvojí roli, a to roli důkazního prostředku a současně prostředek vlastní obhajoby, protože je to právě jednání obviněného, které je předmětem řízení.⁹³ Vyslychající by měl disponovat výbornými praktickými i teoretickými znalostmi vedení výslechu, protože v případě vyšetřování závažných TČ vraždy může správně vedený výslech představovat zásadní krok k poznání pravdy. První výslech pachatele může být klíčový. Vyslychající se musí přizpůsobit psychickému rozpoložení pachatele, protože pokud je toho schopen šikovně využít, může docílit i zvratu v postoji pachatele k vlastní výpovědi.

Na tomto místě se hodí uvést několik informací k institutu podání vysvětlení. Vysvětlení není na rozdíl od výslechu obviněného úkon, který by měl statut důkazního prostředku použitelného v řízení před soudem (až na výjimky stanovené trestním řádem), ovšem z hlediska dosažení účelu vyšetřování má mnohdy zásadní význam. K podání vysvětlení, hovoříme-li o něm v kontextu s potenciálním pachatelem, je vyzvána podezřelá osoba nebo osoba z okruhu podezřelých ve fázi před sdělením obvinění. Co hodnotí kriminalisté mnohdy jako nešťastné při vedení výslechu, je postoj advokátů, kteří svým

⁹³ Trestní právo procesní: 2. aktual. vyd. podle novelizované právní úpravy účinné od 1. 9. 2011. Jelínek, Jirí a kol. Praha: Leges, 2011. s. 384.

klientům nezřídka radí, aby nevypovídali, což ani jedné straně ve výsledku nemusí být prospěšné.

Zásadním kritériem pro stanovení taktického postupu vedení výslechu je vztah vyslychané osoby k vlastní výpovědi. Ten můžeme odvodit podle typu pachatele, který je vyslychán, např.:

- je-li vyslychán pachatel předem připravované vraždy, obvykle mívá připravenou i výpověď a pochopitelně popírá vše, co jeho osobu může spojit s činem, pravidlem bývají zajištěné alibi;
- pachatel nepřipravované vraždy, případně zadržený v krátké době po činu, se buď k činu dozná sám, nebo vypovídá lživě tak, že se do svých lží snadno zaplétá; jeho výpověď zpravidla obsahuje logické rozpory.

Za zmínku na tomto místě stojí rozlišení pojmu pravdivá výpověď a věrohodná výpověď. Zatímco první z nich je spojován s kriminalistickou praxí, ve druhém případě jde o pojem spíše z oboru forenzní psychologie a znaleckého hodnocení výpovědi. Hodnocení z hlediska věrohodnosti má pro celkové hodnocení OČTŘ spíše pomocný charakter.⁹⁴

Dozná-li se pachatel k vraždě, nemá to v rámci našeho právního řádu prakticky žádný význam. Ten, kdo provádí výslech doznávající se osoby, potřebuje získat především ty informace, které může znát pouze pachatel a policie. Pachatel, který se v určitém psychickém rozpoložení k činu dozná, může ve velmi krátkém časovém úseku svůj postoj úplně změnit a vše popřít. Má-li tedy OČTŘ k dispozici doznání pachatele, je v jeho zájmu jej co nejefektivněji využít k získání a ověření uvedených informací, aby získal takové důkazy, na základě nichž bude možné pachatele nezpochybnitelně usvědčit.

Z obsahového hlediska by měl **výslech směřovat** především ke zjištění:

⁹⁴ Psychologové rozlišují mezi obecnou a speciální věrohodností výpovědi. Obecnou věrohodnost lze chápat jako komplexní charakteristiku osobnosti – obecně věrohodná osoba disponuje vlastnostmi, dle nichž usuzujeme, že tato osoba podá pravdivou výpověď a naopak. Počítá se pochopitelně i s tím, že obecně věrohodná osoba může podat lživou výpověď, stejně tak opačně. Zdroj: KONRÁD, Zdeněk. *Prověrka výpovědi na místě*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006. s. 9.

- okolností přípravy vraždy (okolnosti, které vraždě předcházely, vztah obviněného k oběti, příčina konfliktu mezi nimi, motivace obviněného, co se odehrávalo bezprostředně před vraždou atd.);
- detailního popisu toho, co obviněný dělal v den vraždy, kde se pohyboval, aby bylo možné toto ověřit dalšími důkazy;
- způsobu, jakým byla vražda spáchána, kdy a kde byla spáchána, jakými prostředky a jakou intenzitou byl veden útok, zda a jak se oběť bránila;
- zjištění chování obviněného po spáchání vraždy, jakým způsobem vraždu utajoval, jak manipuloval s mrtvolou, případně se zbrání, zda odcizil nějaké předměty, jak s nimi dále nakládal apod.

4.10.3 Zvláštnosti výslechu svědků

Principy a pravidla, na kterých je založený výslech obviněného nebo podezřelého se uplatňují i v průběhu výslechu svědka. Některé odlišnosti lze pozorovat zejména v předmětu výslechu. Také zde platí, že výslech je nejčastějším zdrojem informací o vyšetřovaném skutku. Zaměření výslechu svědka je závislé na okolnostech TČ, které se mají dokázat. Vychází se zpravidla z údajů o motivu, o způsobu spáchání, o utajování, o vztahu svědka k celé události apod. I přes zdokonalující se metody a prostředky, kterými kriminalistika disponuje, zůstává svědecká výpověď stále stěžejním a nejčastějším důkazem, na základě kterého soud rozhoduje o vině a trestu,⁹⁵ proto i výslech svědka by měl být veden v tomto duchu.

4.10.4 Zvláštnosti kriminalistických expertiz

OČTŘ a soudy využívají v rámci vyšetřování TČ odborné znalosti specialistů a jiných odborníků v těchto formách:

- 1) **Odborné vyjádření:** Dle trestního řádu se jedná o listinný důkaz, který slouží k posouzení odborných otázek. V oboru kriminalistiky podává odborná vyjádření často Kriminalistický ústav Praha a odbory kriminalistické techniky a expertíz správ krajů

⁹⁵ MARINI, Michael. Utajený svědek a zvláštní ochrana svědka. Praha: Linde, 2008. s. 6.

Policie ČR a v jiných oborech například zdravotnická zařízení, laboratoře, jiné instituce...

- 2) **Znalecký posudek:** Proces vypracování znaleckého posudku je pokládán za jednu z metod kriminalistické praktické činnosti. Využívání znalců v trestním řízení je upraveno trestním řádem a znalecká činnost je upravena zákonem č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů a prováděcí vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb., k provedení zákona o znalcích a tlumočnících. Tyto zákony také stanoví, kdo je oprávněn k posouzení odborně složitých otázek formou vypracování znaleckého posudku.
- 3) **Konzultativní činnost:** Konzultativní činností se rozumí poradenská služba, která je poskytována OČTŘ v přípravné fázi řízení. Rámcovou úpravu obsahuje trestní řád konkrétně v § 157 odst. 3 tohoto zákona.
- 4) **Kriminalisticko-technická činnost:** Tato forma pomoci OČTŘ je poskytována kriminalistickými technikami a pracovníky expertních pracovišť Policie ČR a spočívá v přímém výkonu odborných úkonů při vyhledávání, zajišťování, dokumentování a shromažďování materiálních stop v rámci vyšetřovacích úkonů.⁹⁶

OČTŘ při vyšetřování TČ vražd nejčastěji využívají expertních činností z oblasti soudního lékařství. Kriminalistická expertiza je obecně definována jako „*metoda kriminalistické praktické činnosti, která spočívá v provedení systému úkonů a operací směřujících k odhalení, zajištění a objasnění kriminalisticky relevantních skutečností pro účely dokazování v trestním řízení, za použití vysoce odborných znalostí a specifických metod práce z různých oblastí vědy, techniky, umění a řemesel.*“⁹⁷

Obviněný je vždy vyšetřen znalci z oboru psychiatrie a psychologie. Znalec psychiatr zkoumá, zda vyšetřovaná osoba v době činu neprojevovala známky duševní choroby nebo poruchy a zda u ní byly zachovány ovládací a rozpoznávací schopnosti. Znalec – psycholog hodnotí vyšetřovanou osobu z hlediska motivace a pohnutek, které ji vedly ke spáchání činu a

⁹⁶ MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk a SUCHÁNEK, Jaroslav. Kriminalistika. V Praze: C.H. Beck, 2004. s. 306–307.

⁹⁷ Němec, M. Kriminalistická taktika pro policisty, Praha: Eurounion 2004. s. 143.

stanoví přibližnou prognózou resocializace. Někdy bývá přibrán i znalec – sexuolog k posouzení případné přítomnosti sexuálního motivu činu.⁹⁸

Z dalších forem expertní činnosti lze uvést:

- kriminalistickou mechanoskopickou expertízu;
- kriminalistickou trasologickou expertízu;
- kriminalistickou elektrotechnickou expertízu;
- kriminalistickou defektoskopickou expertízu;
- kriminalistickou balistickou expertízu;
- kriminalistickou expertízu ručního písma;
- kriminalistickou expertízu psacích strojů;
- kriminalistickou technickou expertízu dokladů a písemností;
- kriminalistickou expertízu pravosti dokladů a cenin;
- kriminalistickou jazykovou expertízu psaného projevu;
- kriminalistickou daktyloskopickou expertízu;
- kriminalistickou chemickou expertízu;
- kriminalistickou fyzikálně chemickou expertízu;
- kriminalistickou pyrotechnickou expertízu;
- kriminalistickou biologickou expertízu včetně genetické morfologické analýzy DNA;
- kriminalistickou genetickou expertízu;
- kriminalistickou antropologickou expertízu;
- kriminalistickou audioexpertízu;
- kriminalistickou videoexpertízu;
- kriminalistickou fotografickou expertízu;
- kriminalistickou počítačovou expertízu.⁹⁹

Z výše uvedených jsou při vyšetřování vražd nejčastěji využívány zejména biologická, daktyloskopická, trasologická, balistická a mechanoskopická expertiza. Je ovšem nutné myslet

⁹⁸ PORADA, Viktor a kol. Kriminalistika. Bratislava: Iura Edition, 2007. s. 371.

⁹⁹ STACH, Jan. Metodika vyšetřování vražd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005. s. 40–49.

na to, aby expertní pracoviště nebyla přetížena zkoumáním zaslaných stop, u kterých není nutné toto zkoumání provádět. Vyhodnocení potřebnosti expertního šetření by měli posoudit zkušení policisté.¹⁰⁰

4.10.5 Zvláštnosti provádění dalších vyšetřovacích úkonů

Novelou trestního řádu (zákon č. 265/2001 Sb.) z roku 2001 byly do trestního řádu zavedeny tzv. zvláštní způsoby dokazování, mezi které patří konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce a prověrka na místě.¹⁰¹ Uvedené zvláštní způsoby dokazování jsou upraveny v § 104a–104e trestního řádu.

- 1) Provedení **konfrontace** spočívá v postavení vyslychaných osob (obviněných, nebo svědka (svědků) a obviněného (obviněných), nebo svědků) před OČTŘ „tváří v tvář“. Důvodem provedení konfrontace je skutečnost, že v jejich výpovědích se objevují zásadní rozpory a tyto nelze objasnit jinak. Lze k ní přistoupit, pouze pokud byly tyto osoby již vyslechnuty. V současné době není konfrontace bohužel příliš využívána, což je dáno především zákonnou úpravou, která připouští provedení konfrontace zásadně v řízení před soudem.
- 2) **Rekognice** je důkazním prostředkem, jehož podstata tkví v tom, že obviněný nebo svědek znovu poznává a tím ztotožňuje konkrétní osobu či věc. Rekognice by měla být považována za neodkladný a neopakovatelný úkon trestního řízení.¹⁰²
- 3) Podstatou **vyšetřovacího pokusu** je umělé vytvoření systematicky změněných podmínek, při nichž se zjišťuje, ověřuje nebo upřesňuje, zda se určitá skutečnost mohla stát nebo stala konkrétním způsobem.
- 4) **Rekonstrukce TČ** je další z praktických kriminalistických metod, která spočívá v obnovení kriminalisticky relevantních hmotných objektů, situací nebo skutkových okolností na základě údajů získaných z dosavadního průběhu vyšetřování.

¹⁰⁰ ŠIGUT, Jaromír. Ještě jeden úhel pohledu na kauzu Stodolovi. Kriminalistický sborník, 1/2006. s. 41–45.

¹⁰¹ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo procesní: 2. akt. vyd. podle novelizované právní úpravy účinné od 1. 9. 2011. Praha: Leges, 2011. s. 407

¹⁰² FENYK, Jaroslav, HLAVÁČEK, Jan, KROULÍK, Pavel. Některé zvláštní způsoby dokazování. Kriminalistický sborník, 1/2009. s. 39.

5) **Prověrka výpovědi na místě:** Prověrka výpovědi na místě je specifickým úkonem kriminalistické praxe. Slouží k ověření výpovědi vyslychané osoby (podezřelého, obviněného nebo svědka) a mimo jiné může mít vypovídající hodnotu o její věrohodnosti. Prověrka výpovědi na místě může být prováděna nejen na místě činu, ale i na místech, která mají s činem nějakou souvislost, vždy za přítomnosti vyslychané osoby za účelem objektivizace její výpovědi, ke srovnání relevantní informace uvedené ve výpovědi s momentální objektivní situací na místě, kde se prověrka provádí.¹⁰³ Mimo to může být zdrojem nových důkazů (které jsou následně zajištěny).

4.11 ZVLÁŠTNOSTI ZAPOJENÍ VEŘEJNOSTI DO VYŠETŘOVÁNÍ A ZVLÁŠTNOSTI KRIMINALISTICKÉ PREVENCE

Pomoc veřejnosti v průběhu objasňování závažné trestné činnosti je žádoucí, nicméně osobně si myslím, že v dnešní „individualizované“ společnosti, ve které máme všichni tendenci vnímat přednostně vlastní zájmy, je těžké spoléhat se na výraznější iniciativu ze strany veřejnosti v tomto směru. Setkáváme se bohužel nikoli výjimečně s případy zbitých, znásilněných či dokonce zavražděných obětí prakticky na veřejnosti. V souvislosti s těmito fakty by výrazně mohlo pomoci společenské odsouzení lhostejnosti a nevměšování se do situací, které mohou vraždám předcházet.¹⁰⁴

Domnívám se, že objektivní příčinou takového chování může být strach lidí z případné odvety, myslím si ale také, že svou roli v některých případech může hrát jistá dávka lenosti či pohodlí. Aby se veřejnost nemusela bát přispívat k objasňování vražd (předpokládáme-li, že obavy nejsou pouhou výmluvou), je nutné zajistit takovým lidem pocit bezpečí a to nejen v teoretické rovině (institut ochrany svědka), ale především efektivně poskytovat ochranu v praxi.

¹⁰³ STRAUS, Jirí a VAVERA, František. Slovník kriminalistických pojmů a osobností. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. s. 164.

¹⁰⁴ ZAPLETAL, Josef. Úmyslná usmrcení (Kriminologická a trestněprávní studie). Výzkumný ústav kriminologický při Generální prokuratuře ČSSR: Praha, 1989. s. 47–48.

Co se týče prevence kriminality na úseku vražd, je situace poměrně složitá. Ještě složitější je v oblasti násilí páchaném v rámci zločineckých organizací, ačkoli dle posledních statistických údajů je násilí v tomto prostředí spíše na ústupu. Přesto je nutné zlepšovat informovanost veřejnosti, posilovat základní právní vzdělanost občanů a posilovat jejich důvěru v Policii ČR a justici. V současné době podle mého názoru je důvěra lidí ke zmíněným institucím na špatné úrovni.

Z konkrétních preventivních kroků lze uvést alespoň **včasné a dle zákona spravedlivé potrestání pachatele**.¹⁰⁵ Stále se mezi lidmi objevují hlasy volající po zavedení trestu smrti. Nemá smysl rozvíjet toto kontroverzní téma a obrovská rizika znovuzavedení trestu smrti do systému trestů. Podle výzkumů navíc nebylo dokázáno, že hrozba trestu ve formě trestu smrti by měla pozitivnější dopad na prevenci páčání vražd než např. hrozba trestu odnětí svobody na doživotí. Druhou otázkou je aktuální nastavení výše trestů, resp. jejich ukládání. Jako pozitivní krok hodnotím zvýšení trestních sazeb v rámci přijetí nové trestněprávní úpravy (TZ).

Dalším z konkrétních preventivních prostředků může být i **preventivní působení** zahrnující osvětu a výchovu „potenciálních“ obětí (např. z výrazně rizikové oblasti, kterou představuje prostituce nebo ženy - stopařky).¹⁰⁶

¹⁰⁵ RYBÁŘ, Miroslav a kol. Kriminalistika: metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů: (vybrané kapitoly pro studenty povinně volitelného předmětu právnických fakult). Plzeň: Nava, 2008. s. 132.

¹⁰⁶ ZAPLETAL, Josef. Úmyslná usmrcení (Kriminologická a trestněprávní studie). Výzkumný ústav kriminologický při Generální prokuratuře ČSSR: Praha, 1989. s. 48.

5. NĚKTERÁ SPECIFIKA VYŠETŘOVÁNÍ NÁJEMNÝCH VRAŽD A VRAŽD SPÁCHANÝCH V RÁMCI ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU

5.1 NÁJEMNÁ VRAŽDA

Kriminalisté i odborná literatura se shodují, že fenomén nájemných vražd je charakteristický především pro období devadesátých let 20. století, kdy se v České republice výrazně změnily ekonomické i politické poměry a „otevřely se hranice“. Evidence nájemných vražd je ovšem vedena až od roku 1999. Do té doby byly ve statistikách a evidencích vražd vedeny jako vraždy bez rozlišení, tedy „ostatní“.¹⁰⁷

Tab. č. 2: Evidence nájemných vražd od roku 1999 do roku 2012

Rok	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Evidováno	5	5	2	3	6	3	3	2
Objasněno	5	4	2	2	3	2	1	2
Stíháno, vyšetřováno osob	5	10	5	5	5	5	1	5

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012 (od 1. 1. do 30. 4. 2012)
Evidováno	6	0	4	2	4	0

¹⁰⁷ GILLERNOVÁ, Ilona a kol. Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie. Praha: Karolinum, 2006. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze, s. 63.

Objasněno	6	0	3	1	1	0
Stíháno, vyšetřováno osob	8	1	6	2	1	0

Zdroj: Statistické přehledy kriminality Policie České republiky dostupné na: www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx

Psycholog S. Hubálek, který se zabývá podrobněji problémem nájemných vražd a osobností nájemných vrahů, považuje tento fenomén za odraz celkového stavu společnosti. Uvádí, že v zemích západní Evropy je tento jev zcela výjimečný a naopak v podnikatelském prostředí Moskvy je nájemná vražda velmi častým jevem.¹⁰⁸ Udává se zhruba 300 až 400 nájemných vražd, které jsou ročně spáchány v Rusku a které je možné objednat za částku přibližně 3000 amerických dolarů.

Nájemné vraždy bývají nezdědka úzce propojeny s násilnými aktivitami zločineckých organizací, s působením gangů zaměřených na dosažení majetkového obohacení nelegální cestou atd. Jedná se o typ vražd obtížně prokazatelný a může kupříkladu budit dojem nehody. Lze předpokládat, že statistiky nevidují některé nájemné vraždy jako nájemné, ač tomu tak ve skutečnosti je a dokonce, že některé nájemné vraždy zůstanou nevidovány. Stanou se tak součástí **tzv. latentní kriminality**. Jde o tu část kriminality, o které se OČTŘ nedozvěděly a která není zanesená do oficiálních statistik.¹⁰⁹ Latentní kriminalita je poměrně rozšířeným jevem a někteří kriminologové zastávají názor, že počet neodhalených spáchaných TČ převyšuje počet objasněných. V souvislosti s pojmem latentní kriminalita se setkáváme i s případy tzv. umělé latence, která spočívá v nesprávném právním posouzení skutkové okolnosti ze strany policie, především v tom, že se nejedná o TČ nebo skutek sice správně posouzen jako TČ, který ale není dále evidován ani prošetřen.¹¹⁰ Od roku 1990 zachycují evidence desítky pohřešovaných osob, které zmizely za podivných okolností (například náhle zmizelí podnikatelé) a tyto případy nebyly nikdy vyšetřovány jako vraždy, protože pro to

¹⁰⁸ Zabijáci s.r.o., dokumentární film, ČR 2005, režie Pavel Jandourek.

¹⁰⁹ SVATOŠ, Roman. Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2010. s. 15–16.

¹¹⁰ KUČHTA, Josef a kol. Základy kriminologie a trestní politiky. Praha: C. H. Beck, 2005. s. 135.

nevznikly dostatečné důvody. Nepodařilo se jednoznačně prokázat, že ke spáchání TČ skutečně došlo.¹¹¹

5.1.1 Charakteristika nájemné vraždy

Studie z r. 1999 zabývající se organizovanou trestnou činností občanů České republiky¹¹² v první řadě potvrzuje existenci osob, které lze označit jako nájemné vrahy a dále konstatuje, že najmutí takové osoby vyžaduje určitý stupeň organizovanosti jednání a konspirace (najmutí přes prostředníka nebo prostředníky).

Vražda na objednávku je charakteristická tím, že „*pachatel bez vztahu k oběti spáchá vraždu za úplatu*“,¹¹³ tedy na „zakázku“ objednatele vraždy, který má na smrti této osoby zájem (má primární motiv pro spáchání vraždy). Zřídkakdy je ovšem průběh nájemné vraždy takto „nekomplikovaný“. Zvláště u vražd spojených se skupinovou trestnou činností (případně přímo s organizovaným zločinem) nezůstává u takto jednoduchého schématu:

zadavatel – vykonavatel – oběť.

Typické je především následující schéma: Určitá osoba (**objednatel**) má motiv ke spáchání vraždy, chce ji provést, ovšem ne osobně. Kontaktuje **tzv. zprostředkovatele**, který je seznámen s objednávkou a s výší odměny a vysloví závazný souhlas s objednávkou i odměnou za provedení „zakázky“. Zprostředkovatel si vytipuje (lze na doporučení) vhodnou osobu, kterou označujeme jako vykonavatele vraždy (**nájemného vraha**). Nájemný vrah je seznámen s předmětem a podmínkami objednávky i s výší odměny, sníženou o částku, kterou si ponechá zprostředkovatel. Vysloví-li vykonavatel souhlas s objednávkou, lze předpokládat, že vraždu vykoná a inkasuje slíbenou odměnu.¹¹⁴

Dle plukovníka J. Mareše je u vyšetřování nájemných vražd nutné vždy počítat s variantou, že mezi objednatelem a vykonavatelem vraždy může figurovat více „mezičlánků“.

¹¹¹ STACH, Jan. Metodika vyšetřování vražd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005. s. 19–20.

¹¹² SCHEINOST, Miroslav. Organizovaná trestná činnost občanů ČR. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999. s. 103.

¹¹³ STACH, Jan. Metodika vyšetřování vražd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005. s. 28.

¹¹⁴ RYBÁŘ, Miroslav a kol. Kriminalistika: metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů: (vybrané kapitoly pro studenty povinně volitelného předmětu právnických fakult). Plzeň: Nava, 2008. s. 119–120.

Například Rybka ve své publikaci uvádí: „Vraždy na objednávku páchané organizovanou skupinou, která vykazuje některé znaky zločinného spolčení ve smyslu trestního zákona, jsou charakteristické tím, že organizátor - zadavatel, který je zákazníkem ve smyslu určení podmínek smlouvy a záruk jejího naplnění, nevyhledává vykonavatele přímo, ale zprostředkovaně. Konkrétní vyhledávání vykonavatelů, zadání úkolu, kontrolu jejího splnění i vyplacení odměny provádí jeho zprostředkovatel–nájemce, který bývá pro vykonavatele jediným spojením na organizátora. Z hlediska dokazování je to jednoznačně negativní prvek.“

115

Velmi často bývá ještě před samotným vykonáním vraždy poskytována záloha. Může se stát, a není to výjimkou, že odměna vyplacena není nebo alespoň ne v plné výši. Z údajů uvedených v tabulce č. 3 (viz níže) zpracovávající vybrané případy nájemných vražd vyplývá, že výše odměn se pohybovala v rozmezí od 30 tis. Kč do 1 mil. Kč. Osobně se domnívám, že slíbená, případně vyplacená odměna může v některých případech dosahovat daleko vyšších částek. Jako příklad lze uvést do určité míry specifickou zakázku na vraždu osoby figurující v kauze LTO. Za vraždu korunního svědka zmíněného případu byla slíbena odměna dosahující údajně 50 mil. Kč. Vražda nikdy nebyla provedena, lze tedy těžko soudit, zda by zadavatelé, ačkoli měli velmi vysoké příjmy plynoucí jim z nelegálních obchodů, byli schopni a ochotni takovou částku vyplatit.¹¹⁶

Tab. č. 3: Odměny slíbené příp. vyplacené za provedení vraždy na objednávku (vybrané případy)

Slíbená výše odměny	Počet případů	Vyplaceno	Poznámka
30 tis. Kč	1	0	Odměna nebyla vyplacena
90 tis. Kč	1	50. tis. Kč	Bylo vyplaceno jen 50 tis. Kč zálohy
100 tis. Kč	5		V 1 příp. nevyplaceno nic, ve 2 vyplaceno po 20 tis.

¹¹⁵ MAREŠOVÁ, Alena. Násilí uplatňované organizovanými skupinami a organizovaným zločinem: (analýza vybraných případů vražd a vydírání). Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. s. 66–67.

¹¹⁶ Můj přítel vrah, dokument, 2004. Námět a scénář: Jana Lorencová, Jiří Večeř, Režie: Jan Novák.

			Kč, 1x 35 tis. Kč, jen v 1 příp. vyplacena slíbená odměna celá
200 tis. Kč	2	200 tis. Kč	V dalším případně nebylo nic vyplaceno
300 tis. Kč	1	0	Nevyplaceno
400 tis. Kč	1	200 tis. Kč	
1 mil. Kč	1	500 tis. Kč	
2 tis. DM	1		Nebylo dokázáno, že odměna byla vyplacena

Zdroj: Analýza vybraných případů nájemných vražd spáchaných na území České republiky: MAREŠOVÁ, Alena. Násilí uplatňované organizovanými skupinami a organizovaným zločinem: (analýza vybraných případů vražd a vydírání). Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. s. 77.

Z analýzy dále vyplývá, že peněžité odměny byly vyplaceny málokdy a to i přesto, že fyzická likvidace určené osoby proběhla v souladu s dohodou. Blíže roku 2000 se výše slíbených odměn zvyšovala a vykonavatelé častěji požadovali vyplacení záloh.

Za zmínku dále stojí rozdíl vyzpůsobovaný mezi nájemnými vraždami páchanými členy zahraničního organizovaného zločinu na našem území a českými nájemnými vraždami. V prvním případě je zadavatelem, zprostředkovatelem (organizátorem) i nájemným vrahem cizinec. České nájemné vraždy mají jiný charakter. Pachatelé jsou velmi často mladí, vraždy jsou prováděny neprofesionálně bez využití zločineckých zkušeností.¹¹⁷

Vyšetřování nájemných vražd je velmi náročný proces a v některých případech se pachatele podaří odsoudit pouze díky výpovědi jednoho ze spolupachatelů, který se rozhodne spolupracovat s OČTŘ. Vyšetřování lze vést buď cestou pátrání po motivu vraždy a vytipovat možné zadavatele vraždy nebo lze postupovat od vykonavatele k zadavateli, což může být komplikováno tím, že se zadavatel nezná s vykonavatelem ani nezná. S nárůstem počtu vražd tohoto typu musela být náležitě modifikována metodika jejich vyšetřování, což se dělo především využitím postupně nabytých zkušeností.

¹¹⁷ MAREŠOVÁ Alena. Některé problémy spojené s vyšetřováním a trestním řízením proti pachatelům závažné násilné kriminality. Pokroky v kriminalistice: Sborník příspěvků z mezinárodní konference. Praha: PA ČR, 2006. s. 132–133.

V posledních letech výrazně klesá počet nájemných vražd. To je způsobené zejména vnitřními změnami v rámci zločineckých struktur. Jejich členové dříve častěji využívali praktiky založené na přímém násilí, čímž mimo jiné demonstrovali svou moc. Jejich fungování bylo založeno na okázalosti. S. Hubálek v souvislosti s tím uvádí: „*Generální prevence nájemných vražd je zaplacená faktura. Ve většině případů to začalo tak, že někdo někomu něco dluží a tak se zadavatel rozhodl tu situaci vyřešit takhle. Ono se to může zdát nelogické, protože ten dlužník už nezaplatí, ale těch dlužníků je řada no a oni říkají, že když jednoho zabijí, ostatní zaplatí do druhého dne.*“¹¹⁸

Dnes jsou již tito lidé opatrnější a s tím souvisí i snižování počtu nájemných vražd v českém kriminálním prostředí. Dle kriminalistů je v současnosti „výhodnější“ najmout si namísto nájemného vraha schopného právníka.

5.1.2 Osobnost nájemného vraha

Co se týče charakteristiky osobnosti nájemného vraha, nepanují v tomto smyslu zcela shodné názory; dle S. Hubálka „*Nájemní vrazi ke své práci přistupují tak, jako by to byla zcela regulérní profese a tím hlavním motivem je tedy koneckonců zisk. Zaštiňují se často svou profesí. Na otázku psychologa odpovídají: Vy jste profesionál, já jsem profesionál v oblasti soukromých bezpečnostních služeb. Dostal jsem zakázku, tak jsem ji přijal, byla to jen otázka ceny. Hovoří v podnikatelských pojmech...*“

Zobecněný profil nájemného vraha se více či méně v určitých bodech rozchází v závislosti na autorovi a jeho osobních zkušenostech a poznatcích, který jej vytváří. Odborníci se všeobecně shodují v označení nájemných vrahů jako pachatelů s velmi **omezenou emocionální složkou** osobnosti. Můžeme se setkat se dvěma základními doposud popsányými typy, kterými jsou: buď **primitivní násilníci**, nebo **profesionální zabijáci**.

Z analýzy A. Marešové dále vyplývá, že závěry psychologa S. Hubálka, je možné aplikovat jen na menší část skupiny označované jako nájemní vrazi, do níž lze zařadit především mladé muže, kteří se takového jednání dopouštěli především v letech 1991–1995. Najímání byli úspěšnými podnikateli té doby, kteří využívali právní i ekonomické

¹¹⁸ Zabijáci s.r.o., dokument, ČR 2005. Námět a scénář: Režie Pavel Jandourek.

„rozvolnění“ a další společenské změny té doby k započetí svých podnikatelských aktivit a často se pohybovali na hraně či za hranicí zákona. Tito nájemní vrazi dle S. Hubálka vraždu „pojímají jako logické vyústění procesu podnikání, který začíná půjčováním peněz či nesplácením faktur, nedodržování slibů a smluv, pokračuje vymáháním dluhů, vydíráním, terorizováním dlužníků či obchodních partnerů a končí jejich likvidací. O vraždě tyto lidé hovoří jako o kšeftu, zakázce, mluví o zákonech trhu, nabídce, poptávce, riziku podnikání. Svě zatčení považují za smůlu v podnikání, bojí se jen svých spolupachatelů a těch, kteří je najali a často je ze strachu o život neprozradí. Jako vysvětlení klidně uvádějí, že kdyby to neudělali oni, udělal by to nějaký Rus levněji... Žijí ve vysoce nadprůměrných hmotných podmínkách. Nejde tedy o zločinnost z chudoby... Považují se za profesionály... Na vrcholu jejich hodnotové orientace jsou peníze, opovrhují hodnotami práce... ve vazbě jsou zoufalí z toho, že jsou opuštěni.“¹¹⁹

Dle Marešové tvoří skupinu pachatelů nájemných vražd osoby, které se již dříve dopouštěly násilné trestné činnosti, tedy recidivisté, ale také cizinci, kteří na našem území pobývají nelegálně či pololegálně a u kterých je typické, že po spáchání vraždy a zinkasování odměny opouští republiku. Mezi českými nájemnými vrahy a zahraničními nájemnými vrahy existuje zásadní rozdíl a to především v „profesionalitě vraždění“. Zahraniční pachatelé si počínají jistě a jejich čin zůstává často utajen. Cizincem nebývá pouze vrah, ale taktéž oběť a objednatel vraždy. Odměna v těchto případech bývá vyplácena v cizí měně.¹²⁰

5.1.2.1 Motivace a obecná charakteristika nájemného vraha

Zjištění motivu pachatele TČ je vždy velmi důležité. Často se tak děje za přispění poznatků kriminalistické psychologie zvláště v případě závažné trestné činnosti směřující proti životu nebo zdraví. Stejně je tomu i v případě motivace pachatelů nájemných vražd, jejíž odhalení je mimo jiné důležité pro celkové právní hodnocení případu. Motivaci takových pachatelů lze označit za zvlášť zavrženíhodnou, neboť většinou jde o motiv usmrtit oběť za úplatu doslova řemeslně, přitom pachatel neváhá použít vůči oběti zákeřné postupy.

¹¹⁹ Zabijáci s.r.o. Dokument, ČR 2005. Režie Pavel Jandourek.

¹²⁰ GILLERNOVÁ, Ilona a kol. Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie. Praha: Karolinum, 2006. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. s. 63–69.

Zavrženíhodnost pohnutky je hodnocena jako přitěžující okolnost a je ponecháno na úsudku soudu, jak v konkrétním případě dominující pohnutku posoudí. Za zvláště zavrženíhodný motiv bývá v jurisdikci považována extrémní hamižnost (v úmyslu získat majetkový prospěch jde pachatel doslova přes mrtvolu) a rovněž krycí vražda (v úmyslu zakrýt či usnadnit jiný TČ se pachatel nerozpakuje usmrtit člověka).¹²¹

Motivace osoby, která se nechá najmout ke spáchání vraždy, spočívá obvykle ve vidině peněžní odměny, avšak k vykonání činu může být mimo to motivován obavou o svůj život, rodinu nebo blízkou osobu, případně může takto řešit své dluhy, dále může být přítomna snaha získat jakousi prestiž v rámci skupiny osob páchajících organizovanou trestnou činností a stát se její součástí, což je způsobeno především pocitem méněcennosti takovéto osoby – viz příloha práce, s. 85 a násl. (dále jen „viz příloha“).

Obecnou charakteristiku nájemných vrahů je možné shrnout do těchto bodů:

- nájemnými vrahy jsou většinou muži ve věku mezi 20-30 lety;
- většina z nich nebyla dříve trestána;
- úroveň vzdělání je vyšší než průměrné vzdělání ostatních pachatelů trestné činnosti,¹²² jiný zdroj uvádí nejvyšší dosažené vzdělání vyučení s tím, že řemeslo tito lidé většinou neprovozují;¹²³
- ze soudně psychologického hlediska se jeví jako „normální“ – většina z těchto pachatelů netrpí žádnou závažnou duševní chorobou, v mnoha případech ani ne poruchou (vyplývá i ze závěru znaleckého posudku viz příloha);
- převažujícím motivem je snaha obohatit se;¹²⁴
- pachatelé jednají zpravidla chladnokrevně a neemocionálně (nemusí být, viz příloha);

¹²¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Kriminální psychologie. Praha: Eurounion, 1998. s. 79–81.

¹²² S tímto poznatkem si dovoluji polemizovat. Osobně se domnívám, že nejde přímo o úroveň vzdělání, jako spíše o intelekt těchto lidí, který se mi jeví na vyšší úrovni, než je tomu u pachatelů jiné trestné činnosti. Někteří psychologové v této souvislosti hovoří dokonce o nadprůměrné inteligenci, to mimo jiné potvrzuje i závěr psychiatrického posudku – viz příloha s. 85.

¹²³ Poznatek vychází ze srovnání dat získaných v rámci soudně znaleckých posudků více než čtyřiceti pachatelů (nájemných vrahů) provedených od roku 1993. Zdroj: Zabijáci s.r.o. Dokument, ČR 2005. Režie Pavel Jandourek.

¹²⁴ SCHEINOST, Miroslav. Organizovaná trestná činnost občanů ČR. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999. s. 22.

- jednání je vždy promyšlené – hovoříme o vraždě spáchané po předchozí přípravě;
- dle J. Stacha je pro pachatele vražd, kteří jsou členy nějaké organizované skupiny typické, že jsou častěji rozvedení nebo svobodní,¹²⁵ tato charakteristika je aplikovatelná též na případy nájemných vrahů.

Vycházejí z poznatků psycholožky L. Čírtkové, lze říci, že v životě nájemných vrahů se prakticky neobjevují žádné výrazné stresory, žádné výraznější životní příběhy, což je podstatný rozdíl od ostatních vrahů. Nájemným vrahem se dotyčný stane na základě vlastní volby s tím, že ví, co dělá a dělat to chce. Přílehlavý je následující výrok: „V hlavě nájemného vraha se nalézají jiný software, kdežto hardware je srovnatelný s normálním člověkem. Mají-li za vraždu inkasovat 30 tis. Kč či 1 mil. Kč – je jim to z hlediska míry rizika v podstatě jedno a lidský život obětují stejně snadno v prvním jako ve druhém případě.”¹²⁶

Příklad: Typickým představitelem nájemného vraha byl Oto Biederman, kterému bylo prokázáno celkem pět vražd. Oto Biederman byl výraznou postavou tzv. Kolínského gangu. Jednalo se o osmičlennou skupinu bez zvláštní hierarchie. V souvislosti s trestnou činností skupiny bylo stíháno 10 osob. Vraždy měly loupežný, ale i nájemný charakter. První vražda byla spáchána v roce 1993 a obětí se stal vrátný jednoho pražského obchodního domu. Vraždu si objednal tehdejší šéf ochranky zmíněného obchodního domu Ivan Vrábel. Motivem činu byly peníze. Dle soudní pitvy byl poškozený poraněn na 97% těla, tzn., že na těle bylo nalezeno celkem 97 bodných a řezných ran.¹²⁷ Odměna za provedení nájemné vraždy v té době se uvádí ve výši 150 tis. Kč, ale údajně se mohlo jednat i o částky podstatně nižší.¹²⁸ Vraždu se podařilo objasnit až 3 roky po jejím spáchání na základě výpovědi Oto Biedermana. Vrchní soud v Olomouci mu roku 1999 potvrdil doživotní trest vězení.

¹²⁵ STACH, Jan. Metodika vyšetřování vražd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005. s. 22.

¹²⁶ Zabijáci s.r.o. Dokument, ČR 2005. Režie Pavel Jandourek.

¹²⁷ Informace čerpána z: Zabijáci s.r.o., dokument, ČR 2005. Námět a scénář: Režie Pavel Jandourek. Jiný zdroj hovoří o 62 ranách na těle oběti. (ŠMÍD, Tomáš a KUPKA, Petr. Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011.).

¹²⁸ SCHEINOST, Miroslav. Organizovaná trestná činnost občanů ČR. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999. s. 30–31.

5.2 UTAJOVÁNÍ VRAŽD

Problematika utajování vražd byla obecně vyložena výše, v této kapitole se budu tomuto tématu věnovat podrobněji s ohledem na poměrně úzkou souvislost s organizovanou kriminalitou a pokusím se jej podrobněji rozpracovat.

Předpokladem pro úspěšnou práci vyšetřovacího týmu, jejímž výsledkem je usvědčení a odsouzení pachatele příp. spolupachatelů TČ vraždy, je pro kriminalisty nalezení mrtvoly. V praxi nalezneme jen minimum případů pachatelů odsouzených za spáchání TČ vraždy, aniž by bylo nalezeno tělo oběti, bývá to výjimečné. V zájmu pachatele je zanechat po sobě minimum stop, které by jej mohly usvědčit, nejlépe žádné. S tím souvisí jednání pachatelů vedoucí k utajení vraždy následně po jejím spáchání. Odborná literatura uvádí, že pachatel se k postupu vedoucímu k utajení svého činu rozhodne především, není-li v časové tísní¹²⁹ (časová tíseň může v tomto případě znamenat, že pachatel neměl čin dopředu naplánovaný, nebo ho při jeho konání vyrušilo něco, s čím dopředu nepočítal).

5.2.1 Způsoby utajování vražd

1) **Pachatel svou oběť rozčlení:** Ke snaze pachatelů utajit spáchanou vraždu dochází především u předem naplánovaných vražd. Jako příklad lze uvést případ ženy na mateřské dovolené, která byla delší dobu psychicky i fyzicky týrána svým manželem. V určitý moment žena vzhledem k okolnostem zaútočila nožem na svého manžela a usmrtila ho. Hlavním důvodem byl dlouhotrvající teror ze strany manžela. To koresponduje s vyjádřením psychologičky L. Čírtkové, podle které *„má vražda hodně tváří; existují docela psychologicky pochopitelné vraždy a pachatelé, kteří za nimi vězí, jsou v podstatě nešťastné bytosti. Na druhé straně toho spektra jsou vraždy zcela a jenom pro vlastní potěšení, protože pachatel je tímto způsobem strukturován, kochá se jimi a má z nich radost. A někde mezi tím stojí vražda jako instrument pro získávání dobrého života. Způsob utajení bývá v mnoha případech součástí celého plánu.“*¹³⁰

¹²⁹ STRAUS, Jirí a kol. Kriminalistická metodika. Plzeň.: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 91.

¹³⁰ Zabijáci s.r.o., dokument, ČR 2005. Námět a scénář: Režie Pavel Jandourek.

Pachatelka výše uvedeného příkladu se za účelem utajení svého činu uchýlila k postupu, který v dané situaci přicházel vzhledem k místu činu a k jejím fyzickým dispozicím v úvahu. Tělo poškozeného rozdělila na jedenáct částí a postupně je odvážela na sáňkách do popelnic na sídlišti v místě bydliště.¹³¹ Takový způsob jednání představuje jednu z možností, kterou pachatel k utajení vraždy volí v případě, kdy nemá „jiné východisko“ nebo se snaží zamezit identifikaci oběti v případě nalezení jejich ostatků.

Rozporcování mrtvoly závisí mimo jiné též na anatomických znalostech pachatele. Často bývá prvně oddělena hlava, poté pachatel může stáhnout kůži nebo odstranit oči a zuby, aby nebylo možno mrtvolu identifikovat. Typické je, že pachatelé odstraňují zvláštní poznávací znamení jako tetování, jizvy, prsty (kvůli otiskům prstů). Části těla jsou ukryvány na různých místech. Při rekonstrukci činu se vychází z toho, že silný pachatel - muž potřebuje k rozčtvrcení a zabalení mrtvoly tak jednu až dvě hodiny.¹³²

2) Pachatel se pokouší tělo zdevastovat, zlikvidovat či jinak znesnadnit jeho identifikaci: Pachatelé se snaží zbavit těla za použití různých chemikálií (kyseliny, louh). Nejznámějším případem, kdy se pachatelé snažili zbavit mrtvoly pomocí louhu, byla kauza Orlických vražd. Pachatelé využívající tyto prostředky jsou vesměs neúspěšní, i když rozpuštění lidského těla v louhu podle znalců možné je, ovšem ne v domácích podmínkách nebo jen velmi těžko. Kromě uvedeného příkladu jsou pokusy o tento způsob utajení vraždy spíše raritní.

Druhou možností je pokus pachatele odstranit mrtvolu spálením, ani v takovém případě většinou nebývá úspěšný.¹³³ Pachatelé zpravidla nepočítají s tím, že z těla vždy něco zbude. Úplné spálení těl nastalo pouze v jediném případě, a to při svržení bomb v Hirošimě a Nagasaki, kde teploty dosahovaly 1 mil. ° C.¹³⁴

Příklad: Jedná se o případ tří mužů, kteří se rozhodli oloupit podnikatele, kterého si dopředu vytipovali. Při osobním střetu se podnikateli podařilo odstranit jednomu z pachatelů masku z obličeje,

¹³¹ STACH, Jan. Metodika vyšetřování vražd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005. s. 21.

¹³² BANKL, Hans. Patologie na stopě zločinců: Nůž, kulka, oprátka, jed. Praha: Ikar, 2008. S. 211–212.

¹³³ STACH, Jan. Metodika vyšetřování vražd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005. s. 21.

¹³⁴ BANKL, Hans. Patologie na stopě zločinců: Nůž, kulka, oprátka, jed. Praha: Ikar, 2008. s. 164.

takže zahlédl jeho tvář. Pachatelé se rozhodli vzhledem ke zmíněné okolnosti muže zavraždit. Utloukli ho a mrtvolu plánovali vhodit do komínu pece, ve které se spaloval koks. (Pozn.: oběť byla v tu dobu ještě naživu). Po otevření pece vyšlehl plamen, který pachatele popálil – což bylo jedno ze základních vodítek pro vyšetřovatele. Váha těla vhozeného do komínu pece, která byla nesrovnatelná s váhou koksu způsobila, že ačkoli tělo prolétlo prostorem, v němž se teplota pohybovala okolo 1800° C, dopadlo na pás, který jej transponoval do drtiče spáleného koksu.¹³⁵

3) Pachatelé se snaží ukrýt mrtvolu způsobem, který by znemožnil její nalezení, nebo se snaží dobu nalezení oddálit pokud možno tak, aby v době nálezů mrtvolý již nebylo možno určit ani čas ani příčinu úmrtí: Uvedený způsob utajování vražd může mít úzkou souvislost s poměrně vysokým počtem zmizelých osob (především z podnikatelského prostředí v devadesátých letech 20. století) evidovaných jako pohřešované osoby. Oni, ani jejich těla totiž nebyla nalezena a lze předpokládat, že se stali obětí vraždy.

Tab. č. 4: Pohřešované osoby a pohřešování podnikatelé od roku 1995 do roku 2003

Pohřešované osoby	r. 1995	r. 1996	r. 1997	r. 1998	r. 1999	r. 2000	r. 2001	r. 2002	r. 2003
Vyhlášeno	3140	3317	2909	3411	3933	4135	3988	4860	4125
Odvoláno	3113	3291	2874	3396	3907	4106	3948	4825	4047
Zůstalo	27	26	35	15	26	29	40	35	78
Pohřešování podnikatelé	r. 1995	r. 1996	r. 1997	r. 1998	r. 1999	r. 2000	r. 2001	r. 2002	r. 2003
Vyhlášeno	49	56	45	29	46	31	23	16	18
Odvoláno	45	54	41	29	41	27	19	14	17
Zůstalo	4	2	4	0	5	4	4	2	1

Zdroj: MAREŠOVÁ, Alena. *Násilí uplatňované organizovanými skupinami a organizovaným zločinem: (analýza vybraných případů vražd a vydírání)*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. s. 103-104

¹³⁵ STACH, Jan. *Metodika vyšetřování vražd*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005. s. 19.

4) Pachatel se snaží mrtvolu přemístit: Přemístění těla pachateli může poskytnout určitý náskok, kterým se snaží zajistit pro sebe alibi. Snaží se docílit, aby nález mrtvol v určitém čase a na určitém místě jej nezařadil do okruhu podezřelých osob. Nejčastějším způsobem bývá zahrabání do země nebo ukrytí na nepřístupných místech. Mrtvola musí být na místo někým dopravena, nemůže se tedy jednat o nepřístupné místo v pravém slova smyslu.¹³⁶

5) Pachatel inscenuje jiné skutečnosti: Pachatel se snaží vzbudit vědomě mylný dojem o události, zasahuje do důkazní situace, snaží se vzbudit nesprávnou představu o průběhu vyšetřovaného skutku, o osobě, která čin spáchala a o motivech, které pachatele k jeho spáchání vedly.¹³⁷ Předpokládá se, že pachatel má určité kriminalistické znalosti. Pachatel může inscenovat náhlou nenásilnou smrt, nešťastnou náhodu, nutnou obranu, jiný motiv nebo sebevraždu (Snaží-li se pachatel inscenovat sebevraždu, je velmi důležité zjistit, zda usmrcená osoba měla k činu nějaký motiv nebo dokázat jeho neexistenci a dále odhalit stopy, které nasvědčují inscenování události atd. Může jít například o zardoušení a předstírání oběšení, udušení, utopení apod.).

5.2.2 Pátrání po pohřešovaných osobách

Případy pohřešovaných osob stejně jako případy podezřelých úmrtí se řeší podle metodiky vyšetřování vražd. Je třeba v tomto směru zapojit do vyšetřování celý tým a oznámení (nejčastěji) příbuzných o náhlém zmizení osoby za nevyjasněných okolností (osoba opustí místo pobytu, osoba přestane docházet do zaměstnání, nevyzvedává si důchod...) by v žádném případě nemělo být bráno na lehkou váhu a měl by být zvolen odpovídající postup vyšetřování.

Aby byl náskok pachatele v co největší míře minimalizován, je třeba začít pracovat intenzivně již od počátku - tedy od sdělení oznámení o pohřešované osobě Policii ČR, jsou-li tu okolnosti, na základě nichž lze usuzovat, že pohřešovaná osoba se mohla stát obětí násilného TČ a neodkazovat oznamovatele na pozdější dobu. O tom, že se rychlý postup vyplácí, svědčí následující příklad:

¹³⁶ BANKL, Hans. Patologie na stopě zločinců: Nůž, kulka, oprátka, jed. Praha: Ikar, 2008. s. 164.

¹³⁷ STRAUS, Jirí a kol. Kriminalistická metodika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 93.

Oznámení o pohřešování své matky učinila dcera hned druhý den po matčině zmizení (doma zanechala osobní doklady a mobilní telefon). Dívka navíc v domě objevila kapky krve a další podezřelé věci, které svědčily o tom, že se v domě odehrálo něco neobvyklého (odstraněné povlečení z postelí, odstraněná část koberce, vystěhovaný nábytek z pokoje...). Nevlastní otec dívky tyto skutečnosti vysvětlil tak, že manželku uhodil do tváře, následkem čehož jí začala téct krev z nosu - odtud kapky krve na stěně pokoje a na nábytku. Po obdržení oznámení se policisté rozhodli požádat o bezodkladné podání vysvětlení nevlastního otce dívky a jeho tvrzení podrobili prověrce stejně jako tvrzení její. Na dotaz, co se stalo s chybějící částí koberce muž odpověděl, že jej uklidil do sklepa. Jakmile policisté požádali o ověření této informace prohlídkou sklepa, změnil muž výpověď a uvedl, že jej odvezl na určité místo do lesa. Policisté přistoupili k prověrce tohoto tvrzení a jeli s vyslychaným na určené místo. Koberec nalezen nebyl, muž uvedl, že si již přesně nepamatuje, kam jej vyhodil.

Díky správně vedeného prvotního šetření, důsledného prověřování výpovědi podezřelého, se nakonec podařilo policistům objevit v domě, kde pohřešovaná s manželem a dětmi bydlela, koberec, ve kterém bylo zabaleno její tělo, které měl pachatel v úmyslu později zazdít. O rafinovanosti pachatele svědčí i skutečnosti, že k tělu zavražděné ženy přidal taktéž ženiny šaty, boty a kabelku, aby simuloval její odchod z domova. Pokud by se pachateli skutečně podařilo oběť zazdít, zřejmě by se případ nepodařilo nikdy vyřešit.¹³⁸

Úkony, které by neměly být opomenuty v obdobných případech lze shrnout do těchto bodů (výčet je demonstrativní):

- úkony k podezřelým osobám a úkony na předpokládaném místě činu je nutné provést s co nejmenším časovým zpožděním, aby pachatel neměl možnost skrýt stopy po činu nebo se mu nepodařilo odstranit všechny tyto stopy;
- osoby, které se s pohřešovanou osobou naposledy viděly nebo se s ní měly setkat, by měly být prověřovány jako možní pachatelé násilného TČ;
- oznámení o pohřešování osoby by měla být důsledně prověřována dostatečným počtem nasazených policistů;
- policisté by měli více využívat možnosti nasazení psovoda se psem na vyhledávání mrtvol k prohledání bytových prostor a okolních pozemků;

¹³⁸ MATOUŠEK, Vladimír, BLAHÁK, Luděk. Vražda v afektu zlosti (Jak pátrat po pohřešovaných osobách). Kriminalistický sborník, 3/2005. s. 22–24.

- vyšetřovací tým by měl navštívit bydliště pohřešované osoby, kde by mohly být nalezeny stopy, ukrytá mrtvola apod.;
- pátrání by se mělo zaměřit i na osobní věci, které pohřešovaná osoba mohla mít při odchodu u sebe (šperky, mobilní telefon atd.);
- měly by být využívány možnosti k lokalizování mobilního telefonu a tím také pohybu osoby v kritickou dobu.

Případy pohřešovaných osob, které se nepodařilo vypátrat ani po letech, bohužel spadají do kategorie dobře utajovaných vražd.¹³⁹

5.3 INSTITUT KORUNNÍHO SVĚDKA A INFORMÁTORA

V rámci této kapitoly, se nejprve zastavím u vymezení pojmu „korunní svědek“. Označení korunní svědek je totiž ve společnosti poměrně často chápáno mylně (mnoho lidí si osobu korunního svědka spojuje s ohroženým nebo chráněným svědkem). Pojem korunní svědek má původ v angličtině („King’s evidence“ či „Queen’s evidence“). Ve Velké Británii a Severním Irsku se tímto chápe takový důkaz, který se opírá o obžalobu podanou státem – tedy korunou. Svědek je potom označován jako „crown witness“ (svědek koruny). Pojem korunní svědek ve významu spolupracujícího obviněného ale většinou v právních řádech jednotlivých států spíše nenalezneme.¹⁴⁰

Byl to především boj proti organizovanému zločinu a terorismu, co přimělo státy zahrnout do svých právních řádů buď formou novelizace, nebo přijetím nových právních norem úpravu korunního svědka a jeho postavení v trestním řízení. Stát by měl mít výraznější zájem na tom, aby byla rozbita zločinecká struktura v celém svém rozsahu než na potrestání

¹³⁹ Tamtéž: s. 22.

¹⁴⁰ Např.:

- „supergrass“: označení svědka z prostředí organizovaného zločinu v Severním Irsku, dle výkladu „vězeňský donašeč z řad zločinců“ (anebo „cooperating witness“ – spolupracující svědek);
- „government witness“: „svědek vlády“ (Spojené státy Americké);
- „pentini“: „kající“ (Itálie);
- „collaborator od justice“: „spolupracovník soudu“, pojem užívaný v rámci Evropské unie.

Zdroj: POLÁK, Peter. Svedok v trestnom konaní. Bratislava: Eurokódex, s.r.o., 2011. s. 243.

jednotlivce. Při objasňování závažné (organizované) kriminality se vyšetřování nezřídky dostane do stavu důkazní nouze a proto motivování osob, které se podílejí na páčání této trestné činnosti vypovídat, je jednou z cest, jak získat cenné informace důležité pro průběh vyšetřování. Co je podstatou institutu korunního svědka? Jak uvádí J. Musil: „*Podstatou tohoto institutu je tedy určitá formální dohoda uzavřená mezi pachatelem trestného činu a státem: Za poskytnutí důkazně relevantních informací, vedoucích k usvědčení jiných spolupachatelů a usnadňujících důkazní pozici obžaloby, je spolupracujícímu pachatelovi (účastníku) poskytnuta výhoda nestíhatelnosti, beztrestnosti nebo jiná výhoda, na kterou by jinak neměl nárok.*“¹⁴¹

Zákonná úprava institutu korunního svědka se daleko dříve než v České republice objevila například v USA v šedesátých letech, před rokem 1990 např. v Německu, Itálii nebo Polsku.¹⁴² Existenci uvedeného institutu předpokládají i předpisy Evropské unie (např. Rezoluce Rady EU č. 4970111(01) o jednotlivcích, kteří spolupracují s orgány činnými v trestním řízení v boji proti mezinárodně organizovanému zločinu z 20. prosince 1996).

V České republice se **institut tzv. spolupracujícího obviněného** v zákoně objevil teprve až v roce 2009 přijetím TZ a navazující novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku.

Účelem zavedení institutu do našich právních předpisů bylo zejména usnadnění důkazní situace v podobě doznání, které učiní obviněný a tím zjednodušení dokazování v případech závažné organizované kriminality. Spolupracující obviněný má být motivován k doznání některými zvýhodněními - např. hmotně právním důsledkem tohoto institutu, který spočívá ve stanovení druhu a výměry trestu. TZ dále stanoví podmínky jeho uplatnění.¹⁴³ Doznání, které obviněný učiní, musí být vždy spolehlivě ověřeno dalšími důkazy a musí být věrohodné.

Institut informátora je jedním z podpůrných operativně pátracích prostředků, které jsou taxativně vymezeny v zákoně č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění

¹⁴¹ MUSIL, Jan. Korunní svědek - ano či ne?. Trestní právo, 4/2003, s. 21–24

¹⁴² POLÁK, Peter. Svedok v trestnom konaní. Bratislava: Eurokódex, s.r.o., 2011. s. 241–243.

¹⁴³ Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou. Jelínek, Jiří a kol. Praha: Leges, 2011. s. 782–783.

pozdějších předpisů a rozumí se jím podle § 73 *fyzická osoba, která poskytuje policii informace a služby takovým způsobem, aby nabyla vyzrazena její spolupráce s Policií*. Jedná se tedy o osobu, která není ve služebním ani jiném vztahu k policii. V praxi jsou informátoři využíváni především kriminalisty, ačkoli tu možnost mají všichni policisté.¹⁴⁴

5.3.1 Výslech utajeného a chráněného svědka

V úvodu tohoto tématu je vhodné zmínit problematiku kontrajednání zainteresovaných osob a problematiku forem nátlaku na nositele paměťové stopy (případně jednání směřující proti osobám poškozených a svědků, jejich rodinám a majetku).

Zainteresovanou osobou v kontextu spáchaného TČ se rozumí především pachatel a osoby jednající v jeho prospěch. Dále jí mohou být i poškozený, zúčastněná osoba a osoby jednající v jejich prospěch. Kontrajednáním rozumíme takové jednání, které vede k zakrývání TČ zničením nebo falzifikací informace nebo k likvidaci jejich nositelů. Toho lze dosáhnout zničením stopy zakódované ve vědomí člověka buď jeho usmrcením jako nositele paměťové stopy nebo poškozením jeho mozku, čímž se paměťové stopy stanou trvale ztracenými.

Zakrývání stop tohoto charakteru je typické pro oblast organizované kriminality, ale i ostatní pachatele závažné trestné činnosti, recidivisty apod. Pachatelé vedeni snahou o znemožnění odhalení jimi páchané trestné činnosti se uchylují k násilí (vraždy, únosy, útoky na zdraví a majetek, vydírání), které směřují i proti nezainteresovaným osobám. Z forem nátlaku směřovaného proti svědkům, poškozeným a osobám jim blízkým lze uvést: vyhrožování, vydírání, poškozování cizí věci, fyzické útoky různé intenzity a četnosti, únosy, falešná obvinění ze zinscenovaných TČ a zveřejňování často smyšlených skandalizujících materiálů.¹⁴⁵ Je především v zájmu OČTŘ takovým osobám zajistit bezpečnost a zamezit ovlivnění těchto zájmových osob. Nátlak vyvíjený na osoby svědků ve výsledku často zvítězí nad povinností svědčit (§ 97 trestního řádu), což má za následek vyšší procento TČ, které zůstanou buď zcela skryty, nebo se je OČTŘ nepodaří objasnit.

¹⁴⁴ MATES, Pavel a kol. Nové policejní právo: právní předpisy s komentářem: podle stavu k 1. 1. 2009. Praha: Linde, 2009. s. 159.

¹⁴⁵ STRAUS, Jirí a kol. Teorie a metodologie kriminalistiky. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. s. 199–200.

Jedním z opatření, které vede k zabránění ovlivňování svědků a poškozených je institut utajení a zvláštní ochrany svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením. Právní úprava této formy ochrany je obsažena v zákoně č. 137/2001 Sb. o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením, ve znění pozdějších předpisů a vychází také z § 55 odst. 2 trestního řádu. (Institut utajeného svědka se v České republice poprvé objevil až po novele provedené zákonem č. 292/1993 Sb. a do současnosti prošel určitými změnami).

Přesto, že provedení důkazu chráněným svědkem se dá označit jako jisté omezení práva na obhajobu, judikatura Ústavního soudu i ESLP jsou toho názoru, že omezení je odpovídající zájmu na ochraně bezpečnosti vypovídajících osob, dojde-li ke kolizi základních práv a svobod v tomto smyslu. Odsuzující rozsudek dle judikatury ovšem nemůže být založen výlučně nebo v rozhodující míře pouze na výpovědi utajeného svědka.¹⁴⁶

Zdůrazňuji, že v dnešní době musí stát disponovat účinnými právními prostředky, kterými může zajistit procesní ochranu svědkům v trestním řízení a zvýšit tak jejich ochotu k podání svědectví. Nutno podotknout, že o problematice aplikace institutu utajeného svědka v praxi svědčí bohatá judikatura českých i evropských soudů.

5.4 FENOMÉN TZV. „BÍLÝCH KONÍ“

Osoby označované jako bílí koně lze považovat za potenciální oběti vraždy a to vraždy krycí, neboť vede k zahlazení stop po jiné trestné činnosti.¹⁴⁷ Jsou to lidé, kteří se pohybují v kriminálním prostředí, kde působí jako „nastrčené“ osoby k páčání trestné činnosti, aby byl kryt skutečný pachatel. K roli bílého koně může být osoba donucena vydíráním, může se jím stát dobrovolně s vidinou zisku a podle okolností ani nemusí vědět, že se dopouští páčání trestné činnosti. Velmi často se bílý kůň stane pachatelem a zároveň poškozeným.

Typické příklady jednání bílých koní:

¹⁴⁶ Rozhodnutí ve věci Taal v. Estonsko ze dne 22. 11. 2005. Převzato z: MARINI, Michael. Utajený svědek a zvláštní ochrana svědka. Praha: Linde, 2008. s. 59.

¹⁴⁷ MITLÖHNER, Miroslav. Vražda, její etiologie a prevence. Trestní právo, 2003, 8(3), s. 12

1) Jedná se o osoby, které s pomocí osobních dokladů a živnostenského listu vystaveného na jejich jméno odebírají ve výrobních závodech a velkoobchodech zboží a to pak předávají organizátorům trestné činnosti a faktury za toto zboží následně nejsou zaplaceny.¹⁴⁸

2) V konkrétní kauze LTO (jednalo se o obrovské daňové úniky řízené mafii) je charakteristické působení bílých koní, kteří formálně přejmenovávali lehký topný olej na motorovou naftu. Princip celého „byznysu“ tkvěl v tom, že lehký topný olej a nafta se lišily pouze ve zdanění,¹⁴⁹ složením byly oba komponenty prakticky stejné. Toho bylo zneužíváno a dovážená nafta byla deklarována jako lehký topný olej a následně s vysokým ziskem prodávána u čerpacích stanic opět jako nafta. Lidé, kteří byli podnikateli využíváni jako bílí koně nebo jejich živnostenské listy, jsou nyní podle J. Lorencové buď ve vězení, v zahraničí nebo mrtví.¹⁵⁰ (Uvádí se cca 20 zavražděných lidí zapletených do obchodů).

Uvedené příklady jsou pouhou výsečí toho, jak mohou lidé v pozici bílých koní fungovat. Obecně lze jejich osobnost charakterizovat dle následující tabulky, jejíž data jsou výsledkem výzkumu vybraných případů.

Tab. č. 5: Modální osobnost bílého koně

Disharmonický vývoj osobnosti, nezralost a neodolnost	88%
Problémy pracovní anamnézy po ukončení základní školy	82%
Opoždění resp. asynchronizace emocionálního a sociálního zrání	76%
Nedostatečné zvnitřnění normativních hodnot	58%
Duševní onemocnění a poruchy osobnosti v rodinné anamnéze	47%
Nepřiměřené desatelizační snahy v době dospívání	47%
Předchozí soudní tresty	41%

¹⁴⁸ <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/policista/prilohy/bilykun.html>: HANUŠ, Herbert a kol. Osobnost "bílých koní" - materiál z přílohy časopisu POLICISTA č. 11/1997.

¹⁴⁹ Rozdíl mezi daní za kilogram lehkého topného oleje a kilogram nafty byl kvůli spotřební dani zhruba 10 Kč. Technicky jde ale o tentýž ropný produkt. Uvedený rozdíl putoval do kapes obchodníků s lehkými topnými oleji a stát tak přišel o miliardy korun. Zdroj: Můj přítel vrah. Dokument, ČR 2004. Režie: Jan Novák.

¹⁵⁰ http://www.denik.cz/z_domova/zrod-ceskeho-kapitalismu-u-kolebky-tekla-nezdanena.html: RAKUŠANOVÁ, Ludmila. Zrod českého kapitalismu: u kolébky tekla nezdaněná nafta a krev. Rozhovor s Janou Lorencovou ze dne 14. 8. 2010.

METODIKA VYŠETŘOVÁNÍ VRAŽD (VYBRANÉ PROBLÉMY)

Zvýšené prožívání potřeby sociálního přijetí	29%
--	-----

Zdroj: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/policista/prilohy/bilykun.html>

6. KRIMINALISTICKÁ PSYCHOLOGIE

Kriminalistická psychologie má ve vztahu k vyšetřování (nejen) násilných trestných činů velký význam. Jedná se o podobor forenzní psychologie, kterou chápeme jako systém aplikovaných a psychologických vědních disciplín.¹⁵¹ Forenzní psychologie se uplatňuje v případech, kdy se jedinec stane subjektem občanskoprávních nebo trestněprávních vztahů. Studuje chování a prožívání člověka v situacích regulovaných právem. Forenzní psychologie čerpá z ostatních psychologických disciplín a je charakteristická úzkou vazbou na právní vědy, zejména trestní právo, kriminalistiku, kriminologii a penologii.

Forenzní psychologie se člení na různé podobory či do různých okruhů, přitom toto dělení není jednotné. Uvedu pouze jedno z nich, a to členění, ze kterého vychází L. Čírtková, členění uplatňované českým psychologem J. Čepelákem. Jednotlivé okruhy respektují posloupnost právního řešení kriminálního činu, tzn. fáze podezření, obvinění, obžaloby, soudního rozsudku a výkonu trestu. Podle uvedených fází aplikace práva rozlišujeme následující oblasti forenzní psychologie:¹⁵²

- kriminalistická psychologie;
- soudní psychologie v užším slova smyslu;
- penitenciární a sotpenitenciární psychologie;
- kriminologická psychologie.

Vzhledem k tématu práce se budu podrobněji věnovat prvnímu bodu, tj. kriminalistické psychologii.

¹⁵¹ SPURNÝ, Joža. Quo vadis kriminalistická psychologie?. *Kriminalistika*, 4/2006, s. 257

¹⁵² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Kriminální psychologie*. Praha: Eurounion, 1998. s. 11-20

6.1 KRIMINALISTICKÁ PSYCHOLOGIE V PRAXI

Kriminalistická psychologie je prvním z tematických okruhů spadajících pod forenzní psychologii. Uplatňuje se především v přípravné fázi trestního řízení a poznatky z oblasti psychologie v této fázi se využívají k objasňování TČ (zejména ke zjištění pachatele, jeho usvědčení, posuzuje se věrohodnost výpovědí obviněných, svědků a poškozených). Ve složitých případech a také v případech závažné násilné kriminality se uplatňují v trestním řízení psychologové jako soudní znalci nebo konzultanti, což umožňuje náš trestní řád. Předpokládá se, že ovšem i OČTŘ budou dostatečně odborně připravení nejen po právní stránce, ale také z hlediska psychologických znalostí a dovedností.¹⁵³

Základem kriminalistické psychologie je psychologická charakteristika TČ, v rámci níž se psychologové snaží o „poznání projevů a osobnosti pachatele, oběti a svědků, a to jak v kontextu činu, tak při jeho objasňování, vyšetřování. Jde o psychologický pohled na motivaci a osobnost pachatele, na roli osobnostních a motivačních charakteristik v páčání trestného činu a na to, jak je možné tyto informace využít v jeho objasňování.“¹⁵⁴

Psychologické poznatky se začaly pro kriminalistické účely využívat přibližně na přelomu 19. a 20. století. V první řadě to byly svědecké výpovědi, které byly psychology posuzovány z hlediska jejich věrohodnosti a tak se práce psychologů stala součástí vyšetřování kriminálních případů. Dnes jsou využívány následující forenzně psychologické služby, jejichž soustava se ustálila v osmdesátých a devadesátých letech 20. století:¹⁵⁵

- psychologické profilování;
- forenzní analýza obsahu textu;
- psychologické konzultace k případu (videografie atd.);
- fyziodetekce;
- grafologie ve smyslu určování osobnostních charakteristik pisatele;

¹⁵³ GILLERNOVÁ, Ilona a kol. Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie. Praha: Karolinum, 2006. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. s. 12.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 18.

¹⁵⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Současné trendy v kriminalistické psychologii. Pokroky v kriminalistice: Sborník příspěvků z mezinárodní konference. Praha: PA ČR, 2006. s. 10.

- vyšetřovací hypnóza a kognitivní interview;

6.1.1 Psychologické profilování

Práce psychologů je využívána především v oblasti psychologického profilování, které se využívá nejčastěji při pátrání po neznámém pachateli. Profilování bylo původně vypracováno FBI (Federal Bureau of Investigation) pro sexuálně motivované násilí a vraždy.¹⁵⁶ Odtud také pochází jeden z přístupů k profilování, v rámci kterého je využíváno zkušeností a praxe ověřených profesionálů. Vychází se z deduktivní metody, kdy proces profilování je založen na schopnostech psychologa, který se soustředí především na motivaci pachatele k činu.

Druhý z obou přístupů se vyvinul ve Velké Británii v Liverpoolu a je zastoupen Centrem pro investigativní psychologii (Centre for Investigative Psychology), odtud termín „investigativní psychologie“. Tento směr je zaměřen na výzkum trestné činnosti¹⁵⁷.

Samotné profilování se odvíjí od údajů, které musí mít osoba pověřená vytvořením profilu pachatele k dispozici, zejména údaje vyplývající z ohledání místa činu, z výpovědi svědků, informace z pitvy atd.¹⁵⁸ To platí pro všechny činnosti spadající pod kriminalistickou psychologii, které směřují k objasnění TČ, přičemž také platí, že je-li k některému úkonu přizván soudní znalec, nemůže se ve svém posudku opírat o zjištění, které sám na místě činu učinil. Za takových okolností musí navrhnout OČTŘ provedení ohledání ve smyslu § 113 trestního řádu, potřebuje-li k podání posudku doplnění nebo prověření z místa činu.

6.1.2 Soudní psychologická expertiza v trestní oblasti

Soudní psychologická expertiza není jednoznačně chápána jako součást kriminalistické psychologie. Někteří autoři ji řadí pod oblast soudní psychologie, ale vzhledem k tomu, že

¹⁵⁶ Tamtéž: s. 13.

¹⁵⁷ POLIŠENSKÁ, Veronika A. Profilování pachatelů trestných činů. *Kriminalistika*, 4/2008, s. 287–294.

¹⁵⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Současné trendy v kriminalistické psychologii. *Pokroky v kriminalistice: Sborník příspěvků z mezinárodní konference*. Praha: PA ČR, 2006. s. 12.

psychologických expertiz se využívá nejen ve fázi řízení před soudem, ale již ve fázi vyšetřování, zařadila jsem toto téma právě sem.

Postavení psychologa jako soudního znalce je upraveno trestním řádem (§ 105- § 111 trestního řádu). Způsob jejich ustanovení upravuje zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů a vyhláška č. 37/1967 Sb. vydaná k provedení tohoto zákona. V § 116 trestního řádu je výslovně zmíněn znalec z oboru psychiatrie, ale na základě tohoto ustanovení jsou přibíráni i kliničtí či forenzní psychologové. Psycholog při výkonu expertní činnosti pracuje buď jako člen týmu, ve kterém působí obvykle psychiatři či vzácněji neurolog nebo pracuje sám.

Kompetence psychologa jako znalce:

- posuzování osobnosti obviněného;
- posuzování motivace eventuelně kriminálního chování obviněného;
- posuzování interpersonálních vazeb osobnosti; v případě skupinových deliktů posuzování dynamiky skupiny;
- posuzování tzv. předpokladů (možností) resocializace obviněného;
- odhad individuální kriminální predikce (tzv. nebezpečnost);
- posuzování věrohodnosti výpovědi.

7. ZÁVĚR

Metodika vyšetřování vražd je tématem obsahujícím širokou materii informací, poznatků, závazných pravidel..., které nelze rozlišovat z hlediska jejich důležitosti. Všechny mají vést k témuž cíli, jímž je odhalení pachatele vraždy a jeho spravedlivé odsouzení podle platné právní úpravy. Mým cílem nebylo popsat celou tuto oblast, přesto jsem v obecnější rovině nastínila proces vyšetřování trestného činu vraždy, abych lépe mohla zasadit do jeho kontextu dílčí problém nájemných vražd a násilí páchané organizovanými zločineckými skupinami.

Úvodní část je věnována právní a teoretické úpravě trestného činu vraždy a organizovanému zločinu. Úvodní kapitoly tedy představují jakési vstupní teoretické seznámení s oblastí, na kterou navazují další části práce. Provázání organizovaného zločinu a násilí se mi jeví jako zajímavé téma a zároveň aktuální, což dokazuje celá řada studií¹⁵⁹ z posledních let zabývající se organizovaným zločinem, prognózou jeho vývoje a ve kterých je obvykle zahrnuta i problematika násilí.

V následující části je v obecné rovině rozpracována metodika vyšetřování vražd tak, aby byl podán jasný přehled o tom, jakým způsobem tento proces probíhá. Konkrétní dílčí vybraný problém vyplývající z názvu kapitoly páté (Některá specifika vyšetřování nájemných vražd a vražd spáchaných v rámci organizovaného zločinu) jsem záměrně nezahrnula do této obecné části, neboť většina z uvedených informací je platná i pro uvedenou specifickou oblast.

Z toho důvodu je nájemným vraždám, osobnosti pachatele nájemných vražd a dalším souvisejícím problémům věnována zvláštní kapitola, kde jsou tato témata podrobněji rozpracována. Současně jsou využity poznatky z konkrétních příkladů a statistiky pro lepší ilustraci. V současné době se kriminalisté obecně ztotožňují s názorem, že fenomén nájemných vražd, jak se s ním setkávali především v devadesátých letech 20. století, je na ústupu. Tento pozitivní trend může být dán všeobecně se zdokonalující technikou, kterou

¹⁵⁹ Např. CEJP, Martin. Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. 102 s.

disponují policisté (neboť je známo, že členové zločineckých skupin vždy byly a zřejmě ještě jsou v tomto smyslu o krok napřed); zkušenosti nabyté v této oblasti v průběhu let, se nyní mohou zúročit; právní předpisy, konkrétně nový trestní zákoník z roku 2009 a řada novelizací trestního řádu¹⁶⁰ mohou poskytnout účinné nástroje v boji proti pachatelům nájemných vražd a v boji proti organizované kriminalitě, tedy i snazší odhalování pachatelů páchajících násilí v rámci těchto skupin. Faktorů ovlivňujících úspěšnost nebo neúspěšnost orgánů činných v trestním řízení při odhalování tohoto typu trestných činů je ovšem nepochybně daleko více. Osobně se domnívám, že významnou roli v této oblasti hraje kvalifikovanost policistů a jejich specializace nebo též správná analýza konkrétní situace i analýza možného vývoje do budoucnosti.

Závěr práce je věnován stručnému seznámení s oblastí kriminalistické psychologie. Kriminalistická psychologie představuje významný komponent při vyšetřování vražd. Díky poznatkům z tohoto oboru je mnohdy usnadněna práce kriminalistů, kteří mají možnost získat například informace o možném průběhu činu, o motivu pachatele, o osobnosti pachatele nebo oběti apod. Takové informace lze v určitých případech považovat za nepostradatelné zejména v rámci vyšetřování nejzávažnějších trestních činů.

Z globálního hlediska je organizovaný zločin i vzhledem k jeho nadnárodnímu charakteru stálou hrozbou a s ním i negativní jevy, kterými je násilí, mezi které kromě hrozby násilí a ostatních forem jeho projevu patří i fyzické násilí v podobě vražd. Z toho důvodu by měl být kladen důraz na výběr kvalitních policistů a na jejich důsledné vzdělávání v této oblasti. Kladně hodnotím každoroční vypracování zprávy Ministerstva vnitra České republiky o stavu kriminality v České republice, ze kterého není vyjmuta ani organizovaná kriminalita a násilné trestné činy.

¹⁶⁰ Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů; zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

SEZNAM ZKRATEK

LTO=Kauza „Lehké topné oleje“

OČTR=Orgány činné v trestním řízení

TČ=Trestný čin

TZ=Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Publikace

- BANKL, Hans. Patologie na stopě zločinců: Nůž, kulka, oprátka, jed. Praha: Ikar, 2008. 224 s.;
- CEJP, Martin a BALOUN, Vladimír. Organizovaný zločin v České republice III. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. 177 s. Studie;
- CEJP, Martin. Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. 102 s. Studie.;
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Kriminální psychologie. Praha: Eurounion, 1998. 255 s.;
- FENYK, Jaroslav a kol. Trestní zákoník a trestní řád: průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. Praha: Linde, 2010. 2 sv. (1. sv. 1317 s., 2. sv. 1184 s.);
- GILLERNOVÁ, Ilona a kol. Vybrané kapitoly z kriminalistické psychologie. Praha: Karolinum, 2006. 280 s. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze.;
- HIRT, Miroslav a kol. Soudní lékařství. Brno: Masarykova univerzita, 1995. 76 s.;
- CHMELÍK, Jan a kol. Rukověť kriminalistiky. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 532 s.;
- CHMELÍK, Jan a kol. Zločin bez hranic: vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu. Praha: Linde, 2004. 185 s. Vysokoškolská učebnice.;
- JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. Praha: Leges, 2010. 904 s.;
- JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo procesní: 2. akt. vyd. podle novelizované právní úpravy účinné od 1. 9. 2011. Praha: Leges, 2011. s. 816;
- JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. Praha: Leges, 2009. 1216 s.;

JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. Praha: Leges, 2011. 1280 s.;

KARABEC, Zdeněk. Účinnost právních nástrojů proti organizované kriminalitě: (použití agenta). Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. 89 s. Studie.;

KONRÁD, Zdeněk a kol. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. Praha: Policejní akademie České republiky, Katedra kriminalistiky, 1995. 212 s.;

KONRÁD, Zdeněk a kol. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. Praha: Policejní akademie ČR, 1999. 219 s.

KONRÁD, Zdeněk. Prověрка výpovědi na místě. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006. 74 s.;

KOVÁRNÍK, Libor a CSÉFALVAY, Štefan. Pátrací akce. Praha: Policejní akademie České republiky, 1998. 59 s.;

KUCHTA, Josef a kol. Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: zvláštní část. Praha: C. H. Beck, 2009, 617 s.;

KUCHTA, Josef a kol. Základy kriminologie a trestní politiky. Praha: C. H. Beck, 2005. 544 s. Beckovy mezioborové učebnice;

KVAPILOVÁ, Helena a DOGOŠI, Michal. Soudní lékařství pro právníky a policisty. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. 243 s.;

LORENCOVÁ, Jana a VEČERŤ, Jiří. Krvavé oleje: můj přítel vrah. Brno: Jan Krystek, 2006. 455 s.;

MAREŠOVÁ, Alena. Násilí uplatňované organizovanými skupinami a organizovaným zločinem: (analýza vybraných případů vražd a vydírání). Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. 104 s. Studie.;

MARINI, Michael. Utajený svědek a zvláštní ochrana svědka. Praha: Linde, 2008. 134 s.;

MATES, Pavel a kol. Nové policejní právo: právní předpisy s komentářem: podle stavu k 1. 1. 2009. Praha: Linde, 2009. 338 s.;

MUSIL, Jan a kol. Kriminalistika: vybrané problémy teorie a metodologie. Praha: Policejní akademie České republiky, 2001. 309 s.;

MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk a SUCHÁNEK, Jaroslav. Kriminalistika. V Praze: C.H. Beck, 2004. 583 s. Beckovy mezioborové učebnice.;

NOVOTNÝ, Oto a kol. Trestní právo hmotné. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. 3 sv.;

NĚMEC, Miroslav. Organizovaný zločin: aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní. Praha: Naše vojsko, 1995. 219 s.;

NĚMEC, Miroslav. Kriminalistická taktika pro policisty, Praha: Eurounion 2004, s. 143;

Pokroky v kriminalistice: Sborník příspěvků z mezinárodní konference. Praha: PA ČR, 2006. 395 s.;

PLATT, Richard. Místo činu: základní průvodce kriminalistickými metodami. Praha: Slovart, 2005. 144 s.;

POLÁK, Peter. Svedok v trestnom konaní. Bratislava: Eurokódex, s.r.o., 2011. 296 s.;

PORADA, Viktor a kol. Kriminalistická metodika vyšetřování. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. 231 s.;

PORADA, Viktor a kol. Kriminalistika: (úvod, technika, taktika). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. 309 s.;

PORADA, Viktor a kol. Kriminalistika. Bratislava: Iura Edition, 2007. 604 s.;

PORADA, Viktor a kol. Kriminalistika. Brno: CERM, 2001. 746 s.;

RYBÁŘ, Miroslav a kol. Kriminalistika: metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů: (vybrané kapitoly pro studenty povinně volitelného předmětu právnických fakult). Plzeň: Nava, 2008. 145 s.;

SCHEINOST, Miroslav, ed. Konvence OSN a další dokumenty k organizovanému zločinu. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001. 114 s. Prameny.;

SCHEINOST, Miroslav. Organizovaná trestná činnost občanů ČR. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999. 103 s. Studie.;

STACH, Jan. Metodika vyšetřování vražd. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2005. 56 s.;

STRAUS, Jiří a kol. Kriminalistická metodika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 315 s.;

STRAUS, Jiří a kol. Kriminalistická taktika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. 291 s.;

STRAUS, Jiří a VAVERA, František. Slovník kriminalistických pojmů a osobností. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. 349 s.;

SVATOŠ, Roman. Kriminologie ve světle nového trestního zákoníku. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2010. 174 s.;

ŠIMOVČEK, Ivan a kol. Kriminalistika. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. 405 s.;

ŠMÍD, Tomáš a KUPKA, Petr. Český organizovaný zločin: od vyděračů ke korupčním sítím. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2011. 348 s.;

TIPLICA, Mircea a kol. Kriminalistická taktika. Praha: Policejní akademie České republiky, 1999. 162 s.;

ZÁHORSKÁ, Jindřiška. Psychologická intervence při vyšetřování trestných činů. Praha: Portál, 2007. 135 s.;

ZAPLETAL, Josef. Úmyslná usmrcení (Kriminologická a trestněprávní studie). Výzkumný ústav kriminologický při Generální prokuratuře ČSSR: Praha, 1989. 126 s.

Odborné články

BLAŽEJOVSKÝ, Marek. Je postup policistů při prověřování náhlého úmrtí správný? Kriminalistický sborník, 3/2006 s. 38–42;

FENYK, Jaroslav, HLAVÁČEK, Jan, KROULÍK, Pavel. Některé zvláštní způsoby dokazování. Kriminalistický sborník, 1/2009 s. 39;

HESS, Ladislav a STRAUS, Jiří. K významu paměťové stopy. Kriminalistika, 4/2003, s. 264–275.;

HOŘÁK, Jaromír. Vražda a zabití v novém trestním zákoníku. Bulletin advokacie, 10/2009, s. 52–66;

MATOUŠEK, Vladimír, BLAHÁK, Luděk. Vražda v afektu zlosti (Jak pátrat po pohřešovaných osobách). Kriminalistický sborník, 3/2005. s. 22–29;

MITLÖHNER, Miroslav. Vražda, její etiologie a prevence. Trestní právo, 3/2003, s. 10–14.;

MUSIL, Jan. Korunní svědek - ano či ne?. Trestní právo, 4/2003, s. 21–24;

PLANKA, Miroslav. Stopa a kriminalistická stopa versus důkaz a kriminalistických důkaz. Kriminalistika, 4/2006, s. 267–274.;

POLIŠENSKÁ, Veronika A. Profilování pachatelů trestných činů. Kriminalistika, 4/2008. s. 287–294.;

SPURNÝ, Joža. Quo vadis kriminalistická psychologie?. Kriminalistika, 4/2006, s. 257–261.;

ŠIGUT, Jaromír. Ještě jeden úhel pohledu na kauzu Stodolovi. Kriminalistický sborník, 1/2006. s. 36–45;

Elektronické zdroje

www.policie.cz/clanek/zprava-o-cinnosti-uooz-za-rok-2010.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d: Zpráva o činnosti ÚOOZ za rok 2010;

www.mvcr.cz/clanek/statistiky-kriminality-dokumenty.aspx: Zpráva o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území České republiky v roce 2010, Ministerstvo vnitra České republiky. Praha: 2011;

zpravy.idnes.cz/vrah-babicku-v-louhu-nerozpustil-drive-neuspeli-ani-orlicti-vrazi-107-krimi.aspx?c=A110516_150538_krimi_cen: TŘEČEK, Čeněk, WERNER, Lukáš, JEŽEK, Petr. Vrah babičku v louhu nerozpustil, dříve neuspěli ani orličtí vrazi. Článek ze dne 16. 5. 2011;

<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/policista/prilohy/bilykun.html>: HANUŠ, Herbert a kol. Osobnost "bílých koní" - materiál z přílohy časopisu POLICISTA č. 11/1997;

www.krvaveoleje.cz/index.php?page=main: LORENCOVÁ, Jana. Krvavé oleje;

www.denik.cz/z_domova/zrod-ceskeho-kapitalismu-u-kolebky-tekla-nezdanena.html:

RAKUŠANOVÁ, Ludmila. Zrod českého kapitalismu: u kolébky tekla nezdaněná nafta a krev. Rozhovor s Janou Lorencovou ze dne 14. 8. 2010.

Právní předpisy

Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů;

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů;

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů;

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů;

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů;

Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů a vyhláška č. 37/1967 Sb., vydaná k provedení tohoto zákona;

Zákon č. 137/2001 Sb. o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením, ve znění pozdějších předpisů;

Vyhláška ministerstva zdravotnictví ČSR č. 19/1988 o postupu při úmrtí a o pohřebnictví, ve znění zákona č. 256/2001 Sb;

Rezoluce Rady EU č. 4970111(01) o jednotlivcích, kteří spolupracují s orgány činnými v trestním řízení v boji proti mezinárodně organizovanému zločinu z 20. prosince 1996;

Konvence OSN proti mezinárodnímu organizovanému zločin.

Další zdroje

Zabijáci s.r.o. Dokument, ČR 2005. Režie Pavel Jandourek;

Můj přítel vrah. Dokument, ČR 2004. Režie: Jan Novák;

Kdyby mě zabili... Dokument, ČR 2011. Režie: Jan Novák;

METODIKA VYŠETŘOVÁNÍ VRAŽD (VYBRANÉ PROBLÉMY)

Pořad: Host Jany Klusákové. Stanice: ČRo 1 – Radiožurnál. Text rozhovoru dostupný z:
http://zpravy.rozhlas.cz/radiozurnal/publ_izurnal/_zprava/psycholog-slavomil-hubalek--72702.

PŘÍHOHA – PSYCHIATRICKÝ ZNALECKÝ POSUDEK NÁJEMNÉHO VRAHA

Příloha práce je tvořena psychologickým posudkem nájemného vraha odsouzeného v kauze spojené s organizovaným zločinem, který mi byl poskytnut panem plukovníkem Marešem, který se na vyšetřování případu podílel. Z pochopitelných důvodů jsou vynechána některá konkrétní jména osob uvedených v posudku a některé jiné konkrétní údaje.

Nájemný vrah, na jehož osobu je posudek vypracován, spáchal vraždu v souvislosti s velmi komplikovaným a závažným případem organizované trestné činnosti, známým jako kauza „Lehkých topných olejů“. V souvislosti s uvedenou kauzou přišlo o život několik lidí, přesný počet není stanoven a většina z vražd nebyla dodnes objasněna, respektive dosud nebyli dopadeni pachatelé. To neplatí pro nájemnou vraždu, které se týká následující posudek nájemného vraha, který vraždu vykonal. (Zavražděným v tomto případě byl podnikatel s lehkými topnými oleji L. H., který začal být ostatním „nepohodlný“.)

K vraždě došlo v roce 1995 v Praze, pachatel ale nebyl znám a případ byl odložen. Objevily se ovšem nové skutečnosti a případ se znovu otevřel a proběhlo rozsáhlé vyšetřování. Případ je atypický výpovědí J. V. člena skupiny, zabývající se podnikáním s lehkými topnými oleji, který vraždu zprostředkoval a který se sám dostavil na policii a přiznal rozsáhlou trestnou činnost, ve které figurovalo více lidí. Díky tomuto kroku se podařilo případ objasnit.

Policie následně shromažďovala všechny důkazy tak, aby soud mohl rozhodnout. Na počátku byla k dispozici výpověď J. V. natočena na videozáznam, proběhla zadržení asi deseti osob a byly naplánovány konfrontace. Jediným důkazem zatím byla pouze tato výpověď. V dalších fázích výpovědi J. V. docházelo k jejímu potvrzení ostatními svědky a mohly být na to konto stíhány ostatní osoby. Obhajoba těchto osob se snažila pochopitelně znevěrohodnit výpověď tohoto korunního svědka jako celek, to se ovšem nepodařilo. Vyšetřovatel, který ho v

té době vyslýchal, jej hodnotil jako velice inteligentního s tím, že pochybuje, že by se tento člověk propůjčil k tomu, aby říkal myšlenky někoho jiného.¹⁶¹

Tvrzení a doznání pana J. V. byla prověřena ostatními důkazy (především listinnými a svědeckými výpověďmi) a vše se potvrdilo. V roce 2001 byl vynesena první rozsudek. Soud rozhodl o udělení celkem pěti trestů odnětí svobody obviněným z vraždy podnikatele L. H.

Následující posudek je, jak již bylo uvedeno výše, vypracován na osobu vykonavatele této nájemné vraždy, tedy nájemného vraha. Posudek se skládá z pěti částí (výpis ze spisu, vyšetření a nález, psychologické vyšetření, souhrn a rozbor a závěr posudku), přičemž součástí přílohy je pouze úvodní text, který klade otázky potřebné k zodpovězení a závěr posudku, který tyto odpovědi poskytuje na základě výsledků znaleckého zkoumání. Za zmínku stojí zcela jistě zajímavý fakt k osobě pachatele, totiž že ten nesnesl pohled na krev. Vraždu tedy spáchal výstřelem do hlavy přes polštář přiložený k hlavě oběti.

¹⁶¹ LORENCOVÁ, Jana a VEČEŘ, Jirí. Krvavé oleje: můj přítel vrah. Brno: Jan Krystek, 2006. s. 235.

Policie České republiky
Úřad vyšetřování hl.m.Praha
Kongresová 2, p.s. 51
140 00 Praha 4

ČVS :ÚVP - [redacted]

Usnesením vyš. mjr. Ing. Bc. Mareše ze dne 7.12.1999 byli
v trestní věci vedené proti obviněnému

[redacted], nar. 9.8.1968,

přibráni jako znalci:

MUDr. [redacted]

MUDr. [redacted]

a PhDr. [redacted]

Podepsaní znalci provedli odborné lékařské a psychologické vyšetření obviněného a podávají v jeho věci společně svůj

psychiatrický znalecký posudek,

v němž mají posoudit a zodpovědět tyto otázky :

- 1) Trpí obv. duševní chorobou či poruchou?
- 2) Trpěl ev. zjištěnou poruchou v době páchaní tr. činu?
- 3) Do jaké míry mohla tato ev. porucha ovlivnit ovládací a rozpoznávací schopnosti obviněného?
- 4) Jaká byla motivace jednání obviněného?
- 5) Je obv. schopen se plnohodnotně účastnit tr. řízení?
- 6) Zhodnotit úroveň obecné věrohodnosti obviněného.
- 7) Existuje u něho nutnost nařízení ochranné léčby?
- 8) Jaké jsou objektivní možnosti resocialisace u obviněného?
- 9) Jaká je jeho mentální produktivita a intelekt, jaká je jeho schopnost chápat a hodnotit vnímané skutečnosti?
- 10) Jaká je celková struktura osobnosti obviněného, charakter záliby, sklony, schopnosti, její vztah k životu a k dalším hodnotám?

11) Uveďte veškeré další skutečnosti, které by dle Vás mohly napomoci k objektivnímu posouzení celého případu.

V.

Závěr posudku

Na základě studia přiloženého spisového materiálu a vlastního vyšetření psychiatrického, psychologického a somatoneurologického dospěli níže podepsaní znalci po vzájemných poradách ke shodným závěrům a na položené otázky odpovídají takto:

- 1) Obv. [redacted] aktuálně netrpí žádnou duševní chorobou. Znalci u něho neprokazují ani vyhraněnou osobnostní poruchu, která by byla v přímé kauzální souvislosti s tr. činem vraždy. Depresivní reakce, která byla v průběhu explorace přítomna, je ještě přiměřenou reakcí na obtížnou životní situaci a je adekvátní intenzivním pocitům viny.
- 2) Nic nenasvědčuje tomu, že by jakoukoliv duševní poruchou trpěl dne 15.1.1995, kdy měl výstřelem do hlavy zavraždit pošk. [redacted], nar. 9.8.1940 v jeho bytě v Praze 5, Werichova 954.
- 3) Znalci tedy neprokazují žádnou duševní poruchu, která by tempore criminis vedla ke snížení či dokonce vymizení jeho rozpoznávacích či ovládacích schopností ve vztahu k tomuto jednání.
- 4) Z psychologického hlediska je možno spatřovat motivaci tr. jednání obviněného v hyperkompenzaci pocitů méněcennosti a zvýšení sociální prestiže ("touha se dostat mezi bohaté"). Materiální zisk byl až sekundární.
- 5) Obv. [redacted] je schopen se plnohodnotně účastnit tr. řízení.
- 6) Obv. [redacted] je v situaci svědka schopen podat věrohodnou výpověď a to jak obecně, tak specificky. Psychologickým vyšetře-

obv. [redacted], str.16

ním nebyly zjištěny faktory, které by spolehlivost jeho výpovědí zpochybňovaly.

7) Pobyt obviněného na svobodě není společensky nebezpečný z důvodu přítomnosti duševní poruchy. Znalci neshledávají důvodů k uložení jakýchkoliv ochranných opatření vč. ochranného léčení.

8) Za předpokladu dobře fungujícího penitenciárního systému, spočívajícího v práci a v převýchovném působení na odsouzené, je plně schopen resocializace.

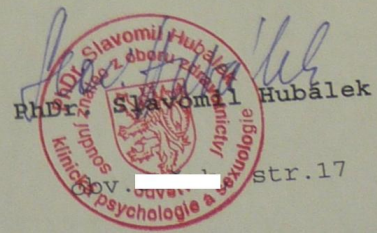
9) Intelektové schopnosti obviněného jsou nenarušené, nadprůměrné, jeho IQ je 117. Stejně tak obecně jeho kognitivní schopnosti, vnímání, myšlení, paměť a schopnost reprodukce paměťových stop jsou nenarušené a je obecně schopen podat věrohodnou výpověď.

10) Obviněný je osobností v širší normě, je výrazný extravert a je zvýšeně neurotický, typologicky je cholerik, je lehce disponován k poruchám chování ve smyslu nezodpovědnosti, nezdrženlivosti, povrchnosti, lehkovážnosti a touhy po dobrodružství.

Jeho hodnotová orientace je v základních rysech produktivní, je orientovaná na hodnoty rodinných vztahů, sportu. Ne-nalezl však dosud pozitivní vztah k práci a chybně se adaptoval na problematickou činnost v rámci tzv. soukromých bezpečnostních služeb.

11) Obv. [redacted] není zvýšeně agresivní, není disponován k brachiální agresivitě. Jeho emotivita je normální, je schopen kvalitního emočního vztahu. Struktura svědomí je zachována, čin plně doznává a autenticky ho lituje, je připraven přijmout trest.

V Praze dne 5.3.2000

str.17

ABSTRAKT PRÁCE V ČESKÉM JAZYCE

Metodika vyšetřování vražd je jednou z oblastí zvláštní části kriminalistiky, která se věnuje metodikám vyšetřování jednotlivých trestných činů. Vzhledem k variabilitě vražd a celkovému přirozenému vývoji společnosti, je nutné nahlížet i na metodiku vyšetřování jako na dynamický a vývoji podléhající proces.

Jedním ze zásadních a relativně neznámých jevů poslední doby v této oblasti byl nárůst vražd spáchaných na objednávku – nájemných vražd. Tento typ vražd má často zároveň spojitost s dalším poměrně novým fenoménem porevolučního období na území České republiky, organizovaným zločinem.

Účelem práce je kromě nastínění obecného postupu při vyšetřování vražd také poukázat na některá specifika týkající se nájemných vražd a vražd zasazených do kontextu organizovaného zločinu. Neopomenutelným tématem v tomto směru je charakteristika osobnosti nájemného vraha.

Vzhledem k tomu, že vražda a osobnost vraha obecně je velmi často předmětem výzkumu psychologů a psychiatrů, je dílčí část zaměřena také na tuto oblast.

Díky statistickým údajům, výzkumům a expertizám odborníků z různých oborů a v neposlední řadě na základě konzultací, se mi podařilo získat relevantní poznatky, ze kterých vyplývá relativně snižující se trend vražd páchaných na objednávku. Zároveň ovšem kriminalisté upozorňují na některé výrazné nedostatky doprovázející vyšetřování vražd. Vyšetřování nájemných vražd a vražd spáchaných v rámci organizovaného zločinu je přitom samo o sobě velice náročné a proto by mělo probíhat na co nejvyšší možné kvalitativní úrovni.

ABSTRACT OF THE THESIS IN THE ENGLISH LANGUAGE

The methodology of murder investigation (selected issues)

The methodology of murder investigation is one of the areas of the special criminalistics, which attends to the methods of investigation of individual criminal offenses. In consideration of the variability of murders and of the overall natural development of the company, it is necessary to be consulting also the methodology of investigation as the process which is dynamic and subject to the development.

One of the essential and the relatively unknown phenomenon in this area of the last time was the increase in committed murders made to order - hired murders. This type of murder is at the same time often the link with another relatively new phenomenon of post-revolutionary period in the territory of the Czech Republic, the organized crime.

The purpose of the thesis is except for the outline of general procedure during the homicide investigation also to point out some specific features concerning the hired murders and the murders planted in the context of organized crime. The forced theme is in this direction the characteristic of the personality of a hired murderer.

In consideration of the fact that the murder and the personality of the murderer in general is very often the subject of the research of the psychologists, psychiatrists, is partial segment aimed also at this area.

Due to the statistical data, researches and expert opinion from different branches, and, finally, last but not least on the basis of the consultations, I managed to get relevant knowledge, from which results the relatively declining trend of committed murders made to order. At the same time, the criminologists draw attention to some considerable shortcomings accompanying the investigation of murders. The investigation of hired murders and the murders committed within the organized crime is in itself very demanding and should therefore be carried out at the highest possible level of quality.

Klíčová slova: vražda, vyšetřování, nájemná vražda, organizovaný zločin

Key words: murder, investigation, hired murder, organized crime